

*Пам'ятки історії та культури – літопис
життя народу*

Українське товариство охорони пам'яток історії та культури

Українське товариство охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК) – добродійна науково-творча громадська організація.

Заснована 21 грудня 1966 р.
з метою збереження, реставрації,
вивчення та пропаганди
пам'яток історії та культури,
а також контролю за додержанням
законодавства
про їх охорону і використання.

Докладніше:
http://pamjatky.org.ua/?page_id=420

Зареєстрований
Міністерством юстиції України
21 жовтня 1992 року,
Свідоцтво № 314

Зареєстровано із змінами
Наказ від 03 травня 2007 року
№ 224 / 5
Директор Департаменту легалізації
та регулювання діяльності бюро кредитних
історій
О.М.Семьоркіна

ПРИЙНЯТИЙ
VI позачерговим з'їздом Українського
товариства охорони пам'яток історії та
культури
27 червня 1990 року

ПРИЙНЯТИЙ ЗІ ЗМІНАМИ
IX з'їздом Українського товариства
охорони пам'яток історії та культури
14 грудня 2006 року

ПРИЙНЯТИЙ ЗІ ЗМІНАМИ
X з'їздом Українського товариства
охорони пам'яток історії та культури
22 грудня 2011 року

СТАТУТ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

Київ – 2011 рік

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

203
4273

Стаття 54

[...]

Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами.

Закон України
«Про охорону культурної спадщини»
від 08.06.2000 №1805-III,
редакція від 12.06.2011,
підстава 3038-17

Витяз

Розділ I. Загальні положення **Стаття 1. Визначення термінів**

Об'єкт культурної спадщини – визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, <...>, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

Пам'ятка культурної спадщини – об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про охорону культурної спадщини

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 39, ст.333)

{ Із змінами, внесеними згідно з Кодексом

N 2768-III (2768-14) від 25.10.2001, ВВР, 2002, N 3-4, ст. 27
- набуває чинності з 01.01.2002 року

Законами

N 2921-III (2921-14) від 10.01.2002, ВВР, 2002, N 16, ст.114
N 2245-IV (2245-15) від 16.12.2004, ВВР, 2005, N 5, ст.114
N 997-V (997-16) від 27.04.2007, ВВР, 2007, N 33, ст.440
N 574-VI (574-17) від 23.09.2008, ВВР, 2009, N 8, ст.105
N 1759-VI (1759-17) від 15.12.2009, ВВР, 2010, N 9, ст.76
N 2518-VI (2518-17) від 09.09.2010, ВВР, 2011, N 4, ст.22

Кодексом

N 2755-VI (2755-17) від 02.12.2010, ВВР, 2011, N 13-14,
N 15-16, N 17, ст.112

Законами

N 2856-VI (2856-17) від 23.12.2010, ВВР, 2011, N 29, ст.272
N 2947-VI (2947-17) від 13.01.2011, ВВР, 2011, N 32, ст.316
N 3038-VI (3038-17) від 17.02.2011, ВВР, 2011, N 34, ст.343
N 5395-VI (5395-17) від 02.10.2012, ВВР, 2013, N 40, ст.535
N 5461-VI (5461-17) від 16.10.2012, ВВР, 2014, N 5, ст.62
N 365-VII (365-18) від 02.07.2013, ВВР, 2014, N 14, ст.248
N 1170-VII (1170-18) від 27.03.2014, ВВР, 2014, N 22, ст.816
N 191-VIII (191-19) від 12.02.2015, ВВР, 2015, N 21, ст.133
N 955-VIII (955-19) від 28.01.2016, ВВР, 2016, N 10, ст.103 }

[...]

Цей Закон регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

[...]

Президент України
м. Київ, 8 червня 2000 року N 1805-III

ЛІСЮЧУА

ПЕРЕЛІК ПАМ'ЯТОК ТА ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ м. ОДЕСИ

(згідно ст. 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини»
формується постійно на підставі нормативно-правових актів,
версія станом на вересень 2009 р.)

№ п/п	Назва пам'ятки	Адреса розташування	Датування	Вид пам'ятки	Категорія пам'ятки	№№ та дати нормативно-правових актів про ліквідацію пам'ятки	Охоронний № в Держреєстрі
ПАМ'ЯТКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ							
1.	Ансамбль Воронцовського палацу: - палац - садиба - бенедиктер (колоннада) палац в якому: - жін Воронцов М. С. - генерал-губернатор Новоросійського краю, князь; - у 1917 р. містився Рада робітничих депутатів м. Одеси	Воронцовський пров. (Краснофлотський*), 2	1828 р. 1826-1828 рр. 1826 р.	АМ**	національна	Постанова РМ України № 970 від 24.08.1963р. Рішення Одеського обласного виконавчого № 652 від 25.12.1983р.	546 546/1 546/3
				ІСТ**	місцева		

[...]

* Курсивом подано назви вулиць на момент вжиття об'єкта на облік.
** - АМ (пам'ятка архітектури), ІСТ (пам'ятка історії), ММ (пам'ятка монументального мистецтва), СПМ (пам'ятка садово-паркового мистецтва), НТ (пам'ятка науки і техніки).

Всього Перелік містить 42 пам'ятки національного значення та 1312 пам'яток місцевого значення

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА
від 6 липня 2011 р. N 727
Київ

Про затвердження переліку документів,
необхідних для прийняття рішення про оголошення комплексу
пам'яток історико-культурного заповідником або території історико-культурного
заповідною територією

Відповідно до статті 33-1 Закону України "Про охорону культурної спадщини" (1805-14) Кабінет Міністрів України постановив:

Затвердити перелік документів, необхідних для прийняття рішення про оголошення комплексу (ансамблю) пам'яток історико-культурного заповідником або території історико-культурного заповідною територією, згідно з додатком.

Прем'єр-міністр України

МАЗАРОВ

Інд. 70

Додаток
до постанови Кабінету Міністрів України
від 6 липня 2011 р. N 727

ПЕРЕЛІК

документів, необхідних для прийняття рішення про оголошення комплексу (ансамблю) пам'яток історико-культурного заповідником або території історико-культурного заповідною територією

Документи, що додаються до клопотання про оголошення комплексу (ансамблю) пам'яток історико-культурного заповідником, що подается органу охорони культурної спадщини Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській держадміністрації чи органу охорони культурної спадщини місцевого самоврядування за місцевонаходженням відповідного комплексу (ансамблю) пам'яток

[...]

ПОСТАНОВА № 3

ПЛЕНУМУ ГОЛОВНОЇ РАДИ

УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

від 22 грудня 2015 р.

Про вибори Голови Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

Пленум Головної ради Товариства
ПОСТАНОВЛЯЄ:

Обрати Головою Українського товариства охорони пам'яток історії та культури Бур'янову Марію Іванівну з 06 січня 2016 року.

Голова Товариства,
академік НАН України

П. П. Толочко

Вчений секретар Товариства,
кандидат історичних наук

О. М. Титова

ПОСТАНОВА

ПЛЕНУМУ ГОЛОВНОЇ РАДИ

УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

від 22 грудня 2015 р.

Про зміни та доповнення
до Статуту Товариства

На вимогу обласних і міських організацій Товариства, з мет підвищення ролі Головної ради в забезпеченні діяльності Товариства міжміський період внести зміни до Статуту Товариства наступним чином:

1. Пункт 9.2 викласти у такій редакції: «Згід з прямим голосуванням обирає Бюро, Колегія, Головна рада, Центральну Ревізійну комісію Товариства обговорює та затверджує їх звіту»:
а) затверджує основні напрями діяльності Товариства та довгостроков (на п'ять і більше років) програми діяльності Товариства;

б) затверджує Статут;
в) приймає рішення про створення міських, обласних організацій Товариства та його представників;
г) розглядає та затверджує звіти Головної ради Товариства, висновок Ревізійної комісії;

д) приймає рішення про припинення діяльності Товариства, призначення ліквідаційної комісії та затвердження ліквідаційного балансу».

2. Пункт 10.1 викласти у такій редакції: «Головна рада Товариства виконавчий орган, який в період між з'їздами координує організаційну, фінансово-господарську діяльність Товариства, органішує і контролює виконання рішень з'їзду та вимог Статуту, вносить зміни і доповнення нього. Пленум Головної ради обирає Голову, заступників Голови, Вченого секретаря Товариства».

Голова Товариства,
академік НАН України

П. П. Толочко

Вчений секретар Товариства,
кандидат історичних наук

О. М. Титова

ПОСТАНОВА № 1

ПЛЕНУМУ ГОЛОВНОЇ РАДИ

УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

від 22 грудня 2015 р.

Про стан і перспективи реформування
пам'яткоохоронної справи в Україні
і завдання організації Товариства

Заслухавши доповідь заступника голови Товариства з даного питання,
Пленум Головної ради Товариства

ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Стан державної політики у сфері охорони культурної спадщини та її практичні наслідки в останні два роки, як і в попередні десятиліття, засвідчує, що наявні проблеми не лише продовжують існувати, але й поглиблювалися.

Заявлені органами влади після «Революції гідності» наміри докорінних змін, руйнування корупційних схем в пам'яткоохоронній сфері залишилися глибоко декларативними.

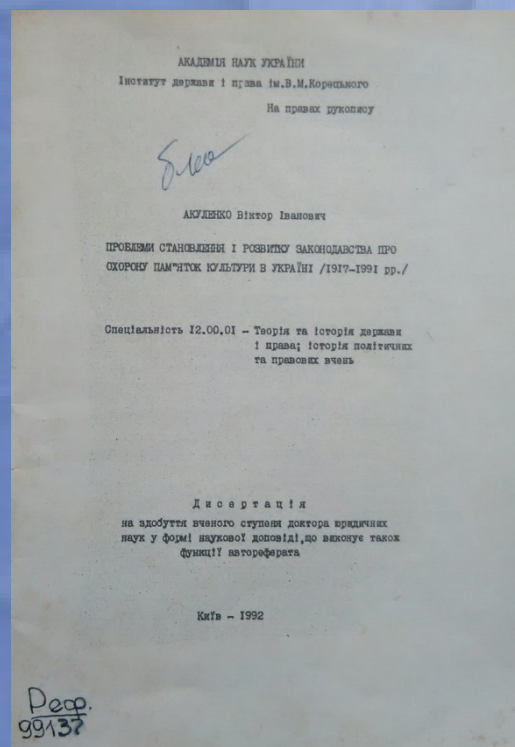
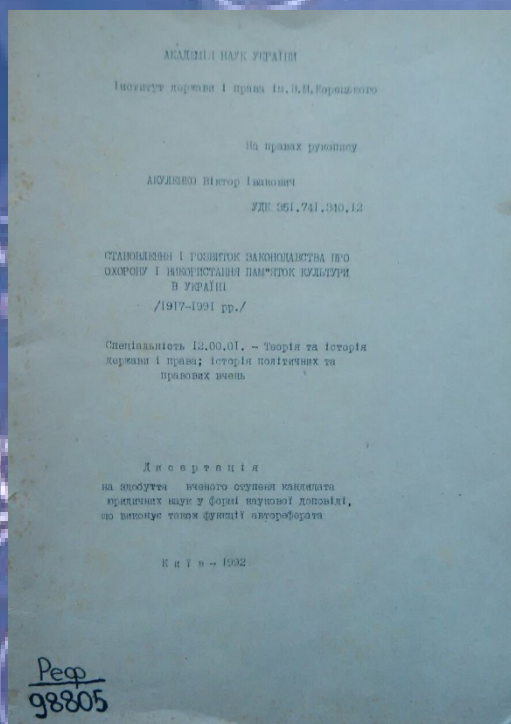
Продовжують діяти недосконале законодавство, процедура формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Місцобуdivельна політика місцевих органів влади призводить до тотального знищення автентичного образу історичних міст і, в першу чергу, столиці держави – м. Києва.

У практичній діяльності Міністерства культури України і органів охорони культурної спадщини загальною перевагою не охорона, а управління нею, зосередження всіх дозвільних функцій у центрі, монополізація господарсько-управлінських послуг на виготовлення облікової документації, історико-архітектурних опорних планів установами Мінкультури і Мінрегіонбуду.

2. Звернувшись до Міністерства культури України з вимогою якнайшвидше внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про охорону культурної спадщини», виходячи за основу вже напрацьований громадською матеріали.

3. Вимагати від Міністерства культури України удосконалення законодавства та порядку формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України з метою спрощення цієї процедури і прискорення його наповнення.

4. Внести на розгляд Кабінету Міністрів України проект урядової постанови «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України № 318 від 13.03.2002 р. з метою виключення з неї пункту 8, згідно з яким у практику місцобуdivельної діяльності запроваджувалось історико-місцобуdivельне об'єднання».

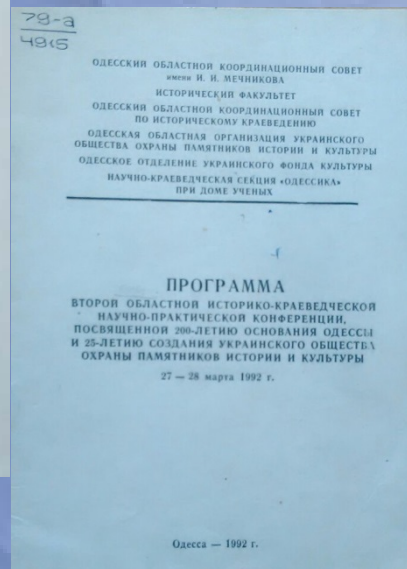
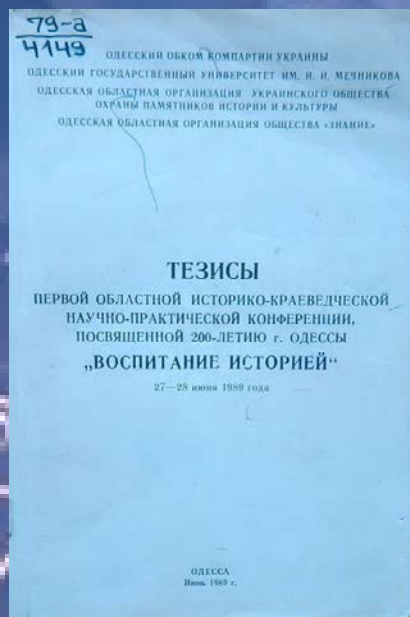

Акуленко В. І. Проблеми становлення і розвитку законодавства про охорону культури в Україні (1917-1991 рр.) : автореф. ... д-ра юрид. наук / В. І. Акуленко. – Київ, 1992. – 51 с. Реф/99137

Акуленко В. І. Становлення і розвиток законодавства про охорону і використання пам'яток культури в Україні (1917-1991 рр.) : автореф. ... канд. юрид. наук / В. І. Акуленко. – Київ, 1992. – 33 с. Реф/98805

У своєму дисертаційному дослідженні науковець ставить перед собою мету вивчити процес становлення і розвитку законодавства про охорону пам'яток культури за період з 1917 по 1991 рр., його тенденції і особливості; виявити специфіку, форми та методи діяльності спеціальних державних органів і громадських організацій, на які було покладено функції обліку, охорони, використання та реставрації пам'яток культури; дати аналіз і оцінку діючого законодавства в цій галузі. Дослідження переважно стосується проблеми правової охорони нерухомих пам'яток культури (містобудування і архітектури, історії, археології, монументального мистецтва).

Охорона та використання історичної спадщини – це важлива галузь культурного розвитку, яка має неабиякий вплив на формування соціально-політичної активності, патріотичного та естетичного виховання людини. Загальний досвід людства, його історія увінчані у пам'ятках вітчизняної та світової культури, є джерелом сьогоденних знань і мистецтва. Охорона пам'яток духовної та матеріальної культури – складова частина національно-культурного відродження і відновлення історичної пам'яті українського народу. Її значення закріплює стаття 66 Конституції України, в якій проголошено, що турбота про збереження історичних пам'яток та інших культурних цінностей є обов'язком громадян України.

Тезисы первой областной историко-краеведческой научно-практической конференции, посвященной 200-летию г. Одессы «Воспитание историей» (г. Одесса, 27-28 июня 1989 г.) / отв. ред. В. П. Ващенко ; ОГУ им. И. И. Мечникова, Одес. обл. организация Укр. о-ва охраны памятников истории и культуры, Одес. обл. организация о-ва «Знание». – Одесса, 1989. – 176 с. 79-а/4149

Тезисы Второй областной историко-краеведческой научно-практической конференции, посвященной 200-летию основания Одессы и 25-летию создания Укр. о-ва охраны памятников истории и культуры / гл. ред. кол. В. П. Ващенко ; ОГУ им. И. И. Мечникова, Ист. факультет, Одес. обл. координационный совет по ист. краеведению, Одес. обл. организация Укр. о-ва охраны памятников истории и культуры, Одес. отд-ние Укр. фонда культуры. – Одесса, 1991. – 245 с. 79-а/4684

Программа Второй областной историко-краеведческой научно-практической конференции, посвященной 200-летию основания Одессы и 25-летию создания Украинского общества охраны памятников истории и культуры (г. Одесса, 27-28 марта 1992 г.) / гл. ред. кол. В. П. Ващенко ; Одес. обл. координационный совет по ист. краеведению, ОГУ им. И. И. Мечникова, Ист. факультет, Одес. обл. координационный совет по ист. краеведению ; Одес. обл. организация Укр. о-ва охраны памятников истории и культуры, Одес. отд-ние Укр. фонда культуры, Научно-краеведческая секция «Одессика» при ДOME ученых. – Одесса, 1992. – 16 с. 79-а/4915

Присяжнюк О. М. Діяльність державних органів з охорони пам'яток історії та культури на Одещині 1945-1991 років / О. М. Присяжнюк // Інтелігенція і влада : матеріали V-ї Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 24-25 груд. 2009 р.). – Одеса : Астропринт, 2009. – Ч. 3. – С. 131-146. 79-а/7884

Стаття відображає діяльність державних органів з охорони пам'яток історії та культури Одеської області в післявоєнний період (1945-1991 рр.). Розглядається заснування перших органів охорони пам'яток в 1945 р. і поступова розбудова сфери охорони пам'ятників у регіоні паралельно з розвитком республіканського законодавства. Досліджується питання реставрації та паспортизації пам'ятників архітектури, історії, археології та мистецтва, а також повернення до культурного фонду країни пам'ятників, що були зруйновані в роки Другої світової війни.

Теоретичний коментар

Пам'ятка архітектури – нерухомий об'єкт матеріальної і духовної творчості, який має певну архітектурну цінність на міжнародному, національному або місцевому рівні.

В даний час в чинному законодавстві термін «пам'ятка архітектури» не використовується – вживається або «**об'єкт культурної спадщини**», або рівноцінне йому «**пам'ятка історії і культури**».

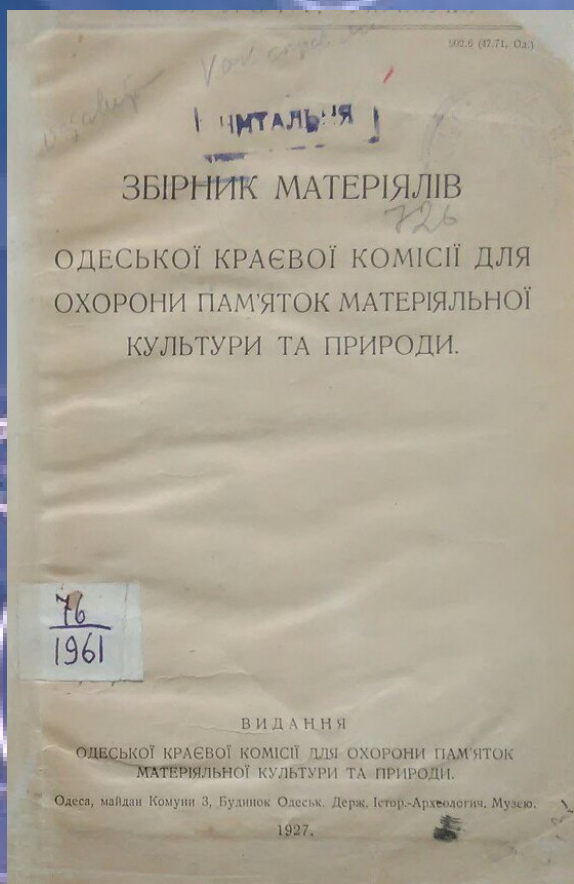
Збереження історичної забудови центра Одеси шляхом включення до основного Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Одеса – ЮНЕСКО) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28-29 січня 2015 р.) / ред. кол. : В. С. Дорофєєв, В. Л. Цубенко, В. Г. Суханов [та ін.]. – Одеса : Астропринт, 2015. – 224 с. 83/16844

Збереження історичної забудови центра Одеси шляхом включення до основного Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Одеса – ЮНЕСКО) : матеріали II-ї Міжнар наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24-26 червня 2015 р.) / ред. кол. : В. С. Дорофєєв, В. Л. Цубенко, В. Г. Суханов [та ін.]. – Одеса : Астропринт, 2015. – 248 с. 83/16843

Дана книга включає доповіді, виголошені на засіданні II Міжнародної науково-теоретичної конференції «Збереження історичної забудови центра Одеси шляхом включення до основного списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО», яка відбулася на базі управління з питань охорони об'єктів культурної спадщини Одеської міської ради та Одеської державної академії будівництва та архітектури.

Метою конференції було обговорення шляхів збереження історичної забудови центру Одеси і підготовки номінального досьє для включення об'єкта до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

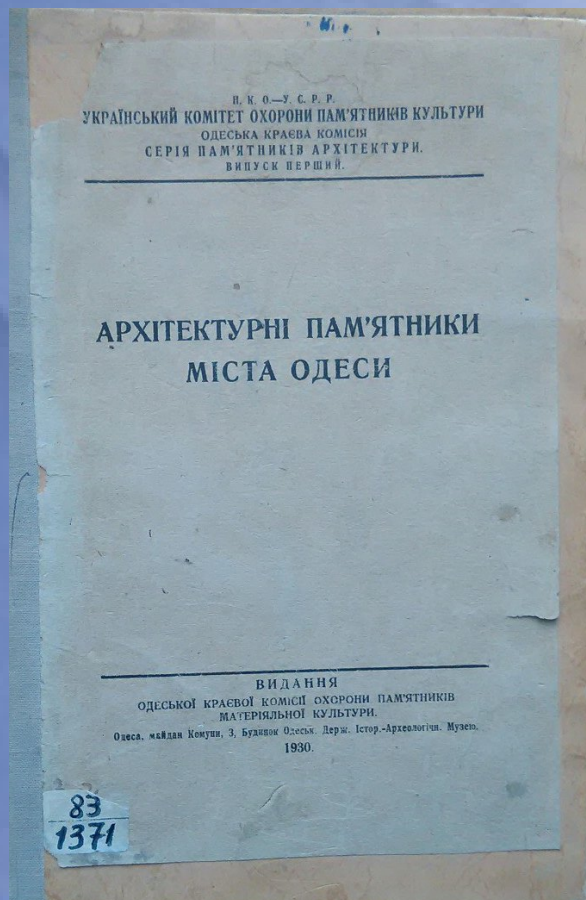

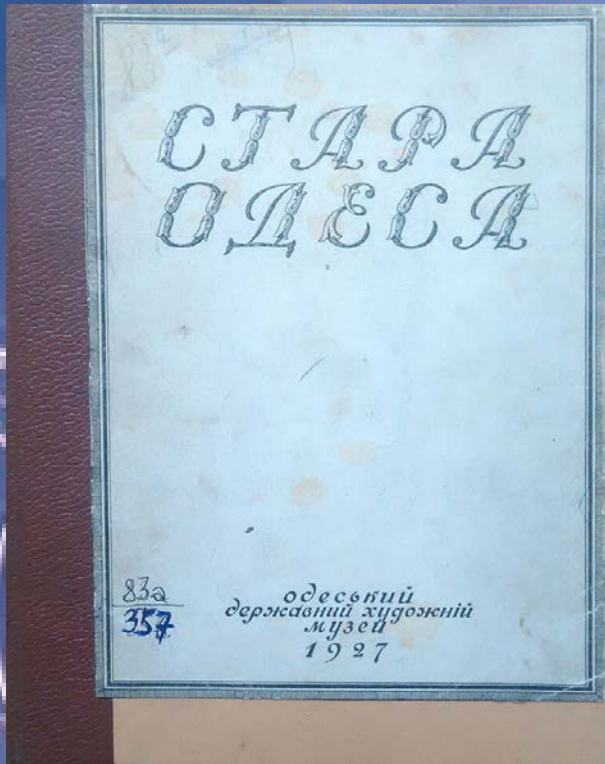
Збірник матеріалів Одеської краєвої комісії для охорони пам'яток матеріальної культури та природи. – Одеса, 1927. – 46 с. 76/1961

У березні 1926 р. були створенні краєві комісії у Харкові, Києві, Одесі, Дніпропетровську для розробки плану охорони пам'ятників матеріальної культури та природи. Видання присвячене діяльності Одеської комісії. Містить у собі витяги із статей щодо типів пам'ятників та форми їх охорони, укладання нормативної бази, щодо збереження старовини. Найбільш цінним у виданні є перепис пам'ятників матеріальної культури в Одеському, Миколаївському та Херсонському округів.

Селінов В. І. Архітектурні пам'ятники старої Одеси / В. І. Селінов. – Одеса, 1930. 83/1371

Книга містить детальний опис головних архітектурних пам'ятників старої Одеси, серед них Ансамбль угнутих будівель проти пам'ятника дюку де Рішельє, Касарні («Сабанські казарми»), будинок Окрвиконкому («Біржа») та багато інших. Також у видання вміщено список пам'ятників матеріальної культури Одеського округу та фотокопію архітектурних пам'ятників старого міста.

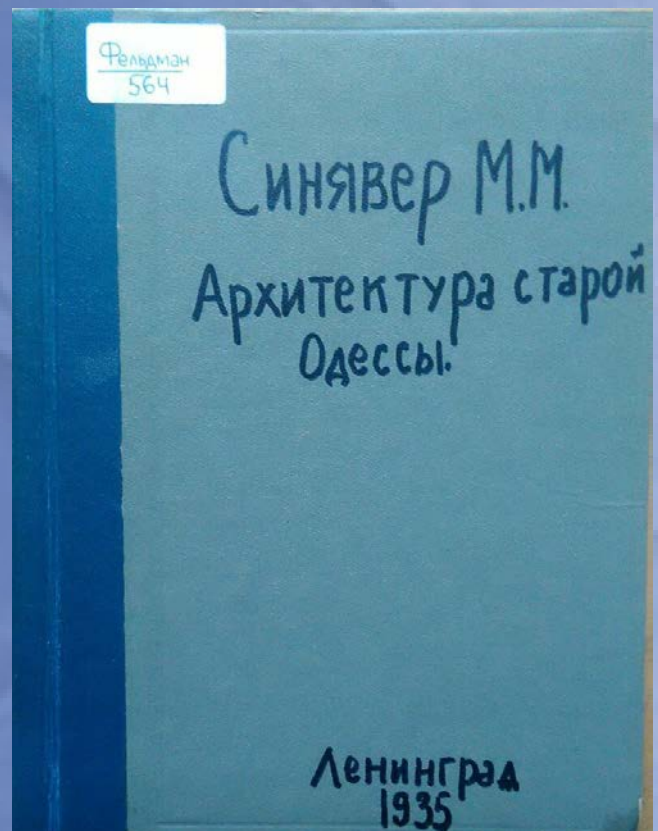

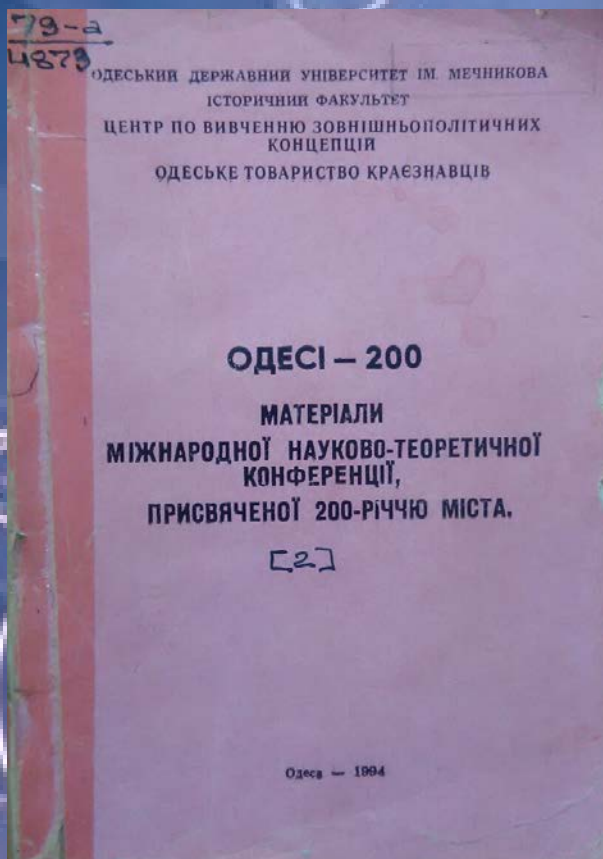
«Стара Одеса» : архітектура Причорномор'я. – Одеса : видання Одес. держ. художнього музею, 1927. – 35 с. 83-а/357

Каталог містить перелік експонатів виданого Одеським державним художнім музеєм на 1927 р. у музеї «Стара Одеса». Музей був присвячений архітектурі Причорномор'я та ставив перед собою мету поляризувати одне з найменш досліджених питань з історії української літератури.

Синявер М. М. Архитектура старой Одессы / М. М. Синявер. – Ленинград : Изд-во Ленинград. обл. союза сов. художников, 1935. – 80 с. Фельдман/564

Дане видання є унікальним у фондах Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова і вміщає в собі ксерокопії малюнків архітектури старого міста відомого архітектора-художника М. М. Синявера, які він створив під час свого проживання та викладання в Одесі. Книга є унікальна ще й тим, що може познайомити читачів із зниклими архітектурними пам'ятками Одеси.

Одеси – 200 : тези доп. Міжнар. Наук.-теор. Конф. 6-8 вересня 1994 р. / гол. редкол. В. П. Ващенко ; ОДУ ім. І. І. Мечникова, Іст. факультет, Центр по вивченню зовнішньополітичних концепцій, Одес. т-во краєзнавців. – Одеса, 1994. – Ч. 1. – 176 с. 79-а/4873

Одеси – 200 : тези доп. Міжнар. наук.-теор. Конф. 6-8 вересня 1994 р. / гол. редкол. В. П. Ващенко ; ОДУ ім. І. І. Мечникова, Іст. факультет, Центр по вивченню зовнішньополітичних концепцій, Одес. т-во краєзнавців. – Одеса, 1994. – Ч. 2. – 192 с. 79-а/4873

Другі Зарембівські читання: матеріалі II-х Всеукр. Зарембівських наук. читань «Українське пам'яткознавство та тенденції : сучасні проблеми та тенденції» (м. Київ, 22 січня 2009 р.) : зб. наук. ст. / гол. ред. кол. О. М. Титова, упоряд. С. Ю. Зозуля. – Київ, 2009. – 239 с. 77/6261

У науковому збірнику вміщено матеріали, які висвітлюють коло проблем, пов'язаних із вивченням і збереженням історико-культурної спадщини в Україні на сучасному етапі. Дослідження в основному відображають актуальні питання пам'яткознавства, пам'яткоохоронної справи, музеєзнавства, історії та культури України.

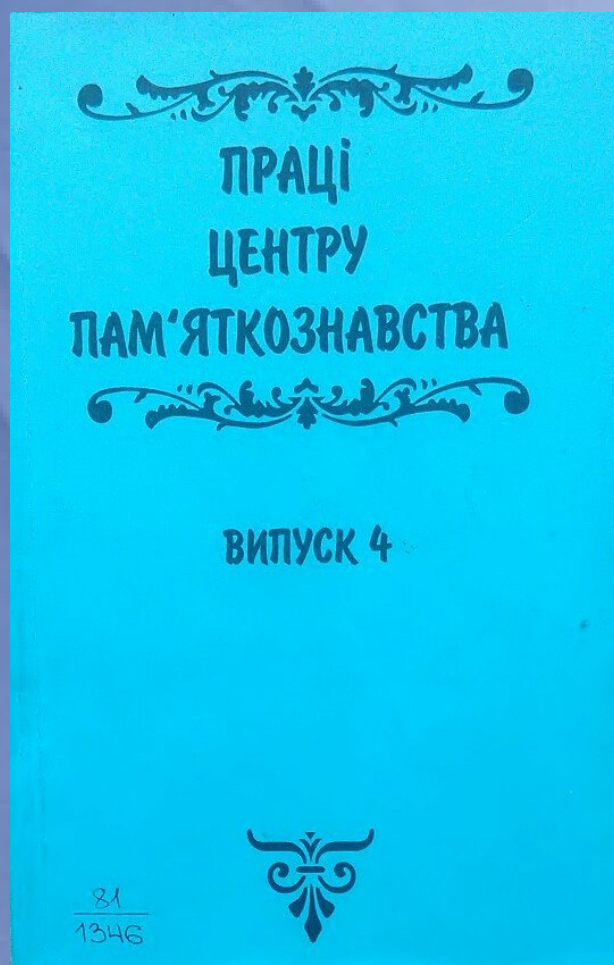

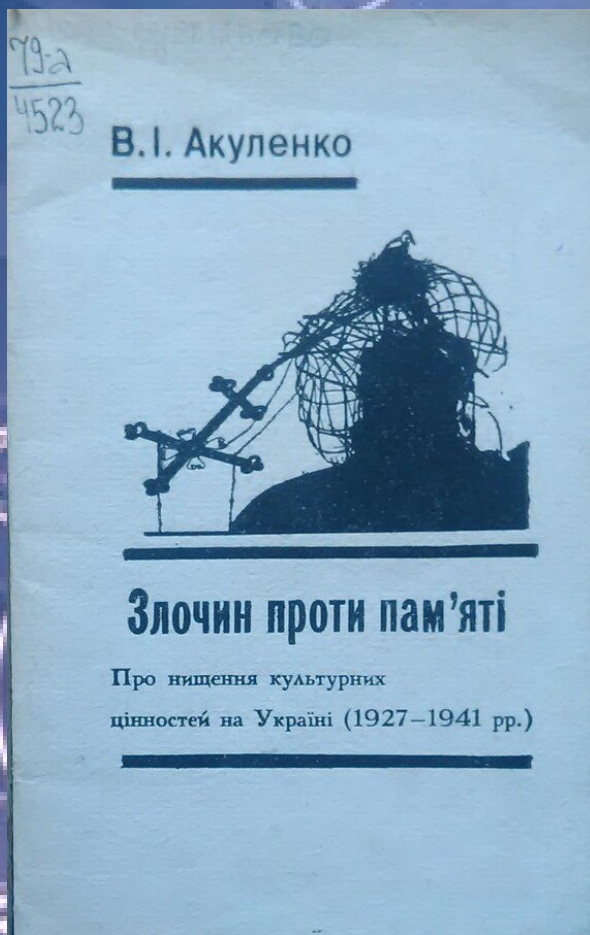
Південь України у вітчизняній та європейській історії : матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 25-26 вересня 2014 р.). – Одеса : Астропринт, 2014. – С. 66-71. 79-а/8725

У збірнику представлений широкий спектр наукових проблем, що дає змогу ознайомитися з результатами нових досліджень соціально-економічної, політичної та військової історії Півдня України. Також окреслено основні здобутки та проблеми охорони та збереження культурно-історичної спадщини Півдня України. Досліджено перспективи збереження історичної забудови центра Одеси.

Праці центру пам'яткознавства / С. З. Заремба. – Київ, 2001. – Вип. 3. – 248 с. 81/1346

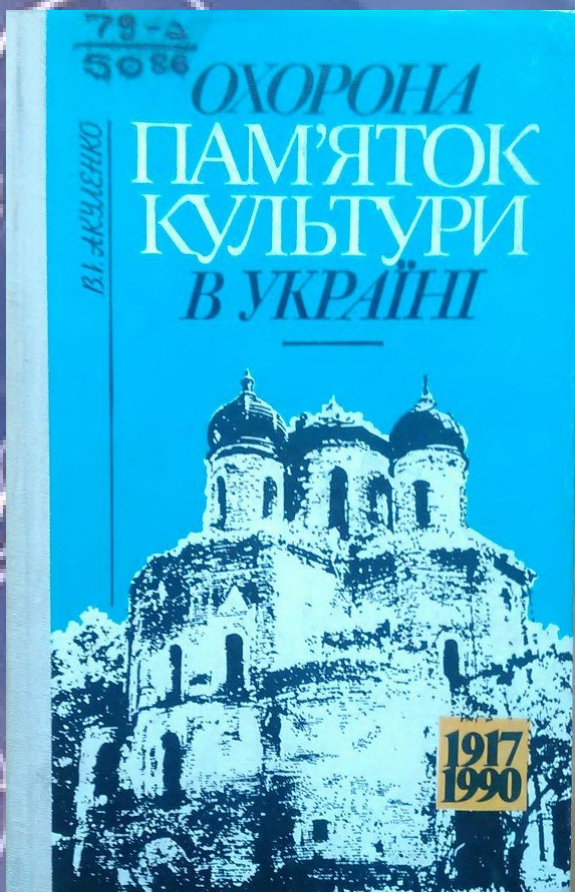
Матеріали збірника продовжують розвиток тем, що стосуються проблем пам'яткознавства, як засадничих теоретичних так і практичної діяльності вчених, спрямованої на виявлення та дослідження об'єктів архітектурної спадщини України

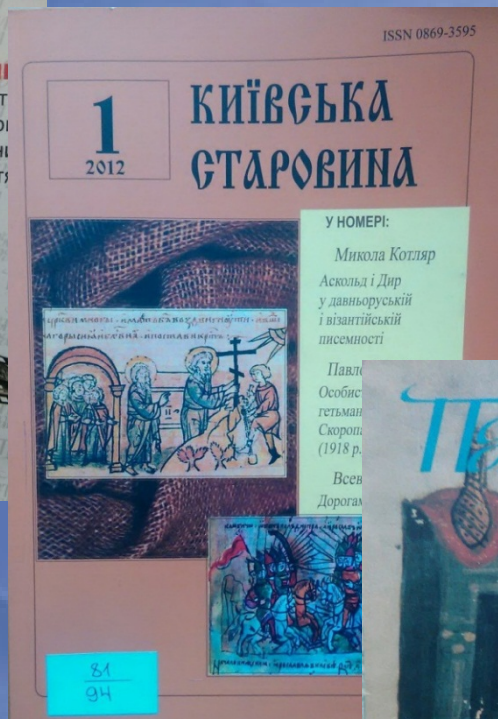
Акуленко В. І. Злочин проти пам'яті : про нищення культурних цінностей на Україні (1927-1941 рр.) / В. І. Акуленко. – Київ, 1991. – 47 с. 79-а/4523

У виданні розглядаються перші здобутки в охороні пам'яток культури в період середини двадцятих років. Розглядаються злочини проти пам'яток культури, руйнування архітектурних споруд, розпродаж за кордон історичних реліквій та творів мистецтва, а також репресії проти національних кадрів у 30-ті роки ХХ ст.

Акуленко В. І. Охорона пам'яток культури в Україні / В. І. Акуленко. – Київ : Вища школа, 1991. – 274 с. 79-а/5086

Докладно висвітлюється питання становлення і розвитку законодавства про охорону і використання пам'яток культури у 1917-1990 рр., а також його застосування державними та громадськими органами. На основі історичного досвіду і чинного законодавства подаються пропозиції, спрямовані на поліпшення правової охорони.

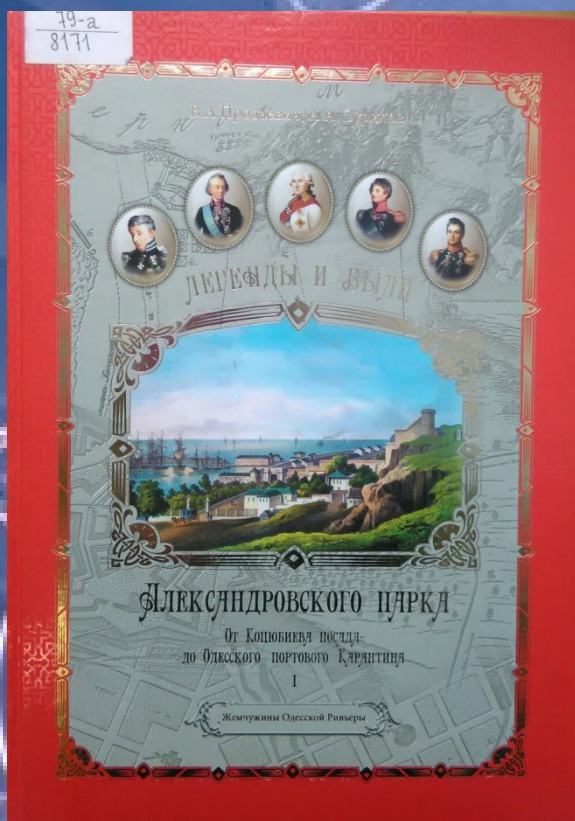
Пам'ятники України. – 1988. – №1-3 81/964

Пам'ятки України. – 2013. – №11 81/964

Трагічна доля національної культурної спадщини України, нищення її пам'яток, зусилля культурної громадськості щодо їх збереження вперше побачили світ на сторінках журналу «Пам'ятки України». Основними темами, якого стали – національна культура, вітчизняна історія, краєзнавство, пам'яткознавство, українознавство, музейництво, археологія, архітектура, фольклор, етнографія.

Київська старовина. – 2012. – №1 81/94

Науковий історико-філологічний журнал. У журналі друкуються статті та повідомлення історичної, філологічної (літературознавчої й мовознавчої), етнологічної і загальнокультурної проблематики, пов'язаної з історією Києва і ширше – України. На його сторінках було відображено велика кількість статей присвячена охороні культурних та історичних пам'ятників України.

Продаевич В. А. Легенды и были Александровского парка в событиях и лицах эпох. От Коцюбиева посада – до Одесского портового Карантина / В. А. Продаевич, А. А. Сурилов. – Киев : Горобец, 2012. – Кн. 1. – 448 с. – Серия «Жемчужины Одесской Ривьеры» 79-а/8171

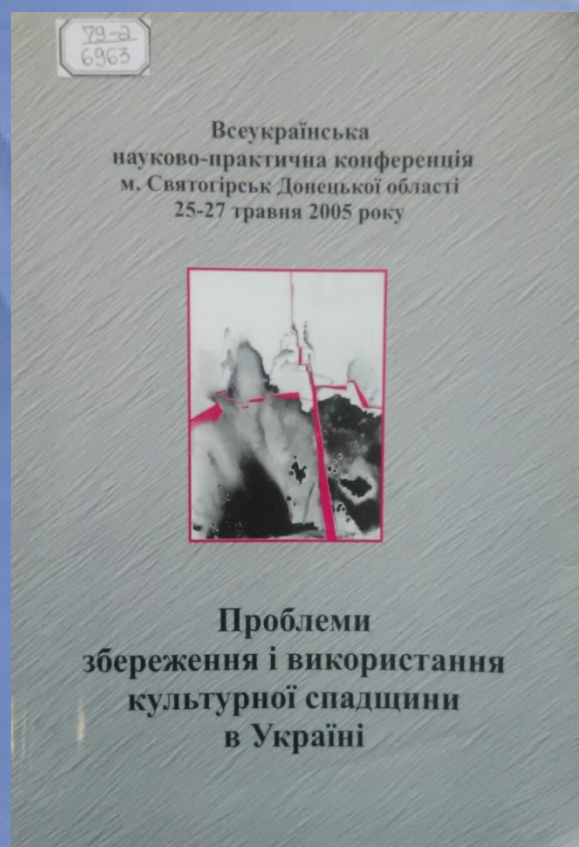
Літературно-історичне видання присвячене історії Александровського (Шевченківського) парку, відображеної в подіях, документах та постатях епохи починаючи з часів Коцюбіївського посаду. У книзі розглядається Суворовська фортеця з її Олександро-Невською церквою, драматичні хроніки Пасажирського та Чумного кварталів Портового карантину, освячення Александровського парку та морської Спасательної станції. Відображається оборона Одеси у 1854 р., боротьба з чумою та холерою в стінах Карантину, відкриття

загальнодержавних Торговельно-промислових виставок в Александровському парку.

Книга ілюстрована широким спектром фоторепродукцій, частина з яких публікуються вперше.

Проблеми збереження і використання культурної спадщини в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Святогірськ, 25-27 травня 2005 р.) / гол. ред Н. В. Добров. – Слов'янськ : Печатный дом, 2005. – 340 с. 79-а/6963

В збірці публікуються доповіді фахівців, що представляють провідні музеї, заповідники, наукові установи. Матеріали конференції присвячені актуальним проблемам збереження, охорони та використання культурної спадщини в Україні, особливостям її музеєфікації.

Историческая память : ист.-краеведческий ежегодник / гл. ред. М. Е. Раковский. – Одесса : АстроПринт, 1999. – Вып. 1. – 95 с.

Историческая память : ист.-краеведческий ежегодник / гл. ред. М. Е. Раковский. – Одесса : АстроПринт, 2000. – Вып. 2. – 136 с.

Историческая память : ист.-краеведческий ежегодник / гл. ред. М. Е. Раковский. – Одесса : Астропринт, 2001. – Вып. 3. – 165 с.

Историческая память : ист.-краеведческий ежегодник. – Одесса : Астропринт, 2002. – Вып. 4. – 87 с. 81/1272

Историческая память : ист.-краеведческий ежегодник / гл. ред. М. Е. Раковский. – Одесса : Астропринт, 2003. – Вып. 5 : На чаше весов региональной политики. – 197 с.

Историческая память : ист.-краеведческий ежегодник. – Одесса : Астропринт, 2006. – Вып. 6. – 340 с. 81/1272

Даний журнал видається УТОПИК. Перший випуск видання вийшов у 1999 р. У своєму виданні автори особливу увагу приділяли двом таким головним проблемам, як збереження історичної пам'яті народу, його культурного спадку та розкриттю особливостей регіонального історичного краєзнавства. В 2005 р. видання збірки було призупинено. Було відновлено в 2016 р.

Роман Олексійович Шувалов

(1911 – 2002)

*очолював пошукову групу по
встановленню імен невідомих
солдат, що загинули в роки Другої
світової війни*

Петро Захарович Паньков

(1927 – 2016)

*займався краєзнавчим аспектом
дослідження історії, зокрема
пошуком та ідентифікацією
невідомих поховань Одеси*

*Ельвіра Романівна
Дагілайська*

(1938)

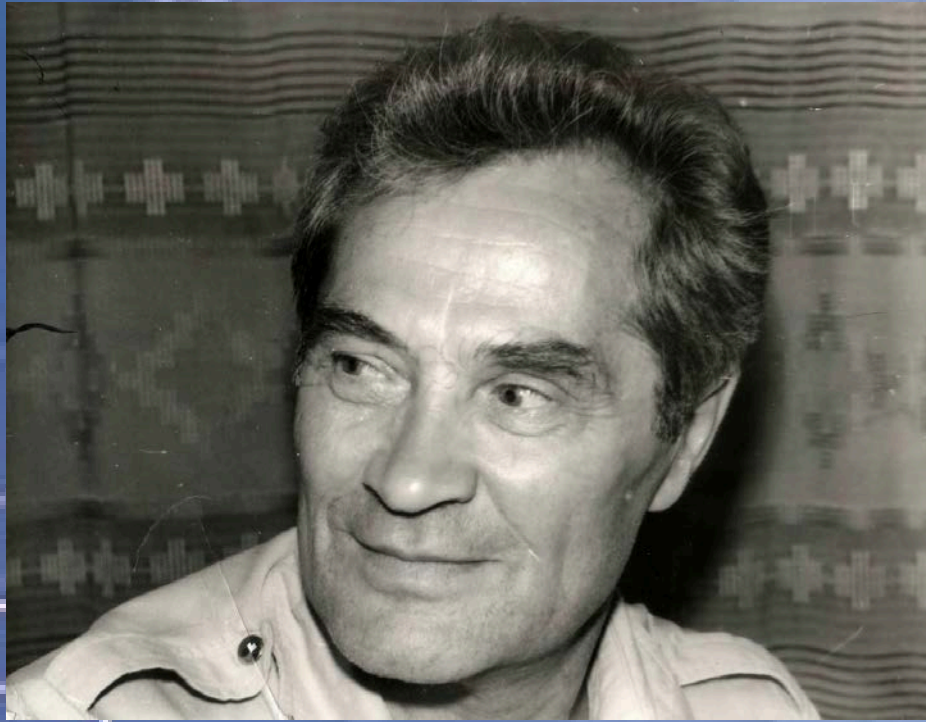
*очолювала секцію пам'ятників
музичної культури Одеси*

*Микола Федорович Стафеев
(1915-2009)*

*заступник голови обласного
правління Українського
товариства пам'ятників історії
та культури, займався
збереженням пам'ятників Другої
світової війни*

Головань Віктор Іванович

*краєзнавець, голова Одеської обласної організації
Українського товариства охорони пам'ятників історії
та культури, головний редактор видання
«Историческая память»*

Одесса в новых памятниках, мемориальных досках и зданиях. – Одесса : Оптимум, 2004. – 137 с. 83/15988

В книзі представлений повний перелік культурних пам'ятників та меморіальних дощок міста Одеси на 2004 р. Поряд з переліком в довіднику подаються фотоілюстрація пам'ятника чи меморіальної дошки. Поряд з цим автор вміщує також детальний опис представлених пам'ятників та подіє історії їх установлення.

Региональные проблемы архитектуры и градостроительства : сб. науч. тр. – Одесса : Астропринт, 2007. – Вып. 9/10 : Теория и практика. – 682 с. 117/896

В збірці статей представлені матеріали, що відображають актуальні регіональні проблеми досліджень в області архітектури та градобудівництва. Ряд статей присвячені теоретичним проблемам архітектури та містобудування, а також питанням реконструкції існуючої забудовлі та дизайну архітектурного масиву України.

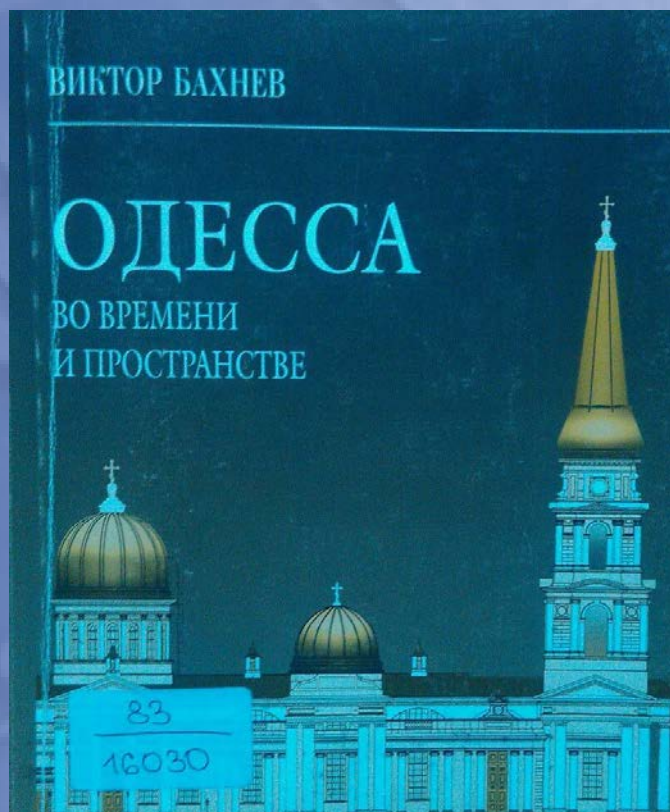

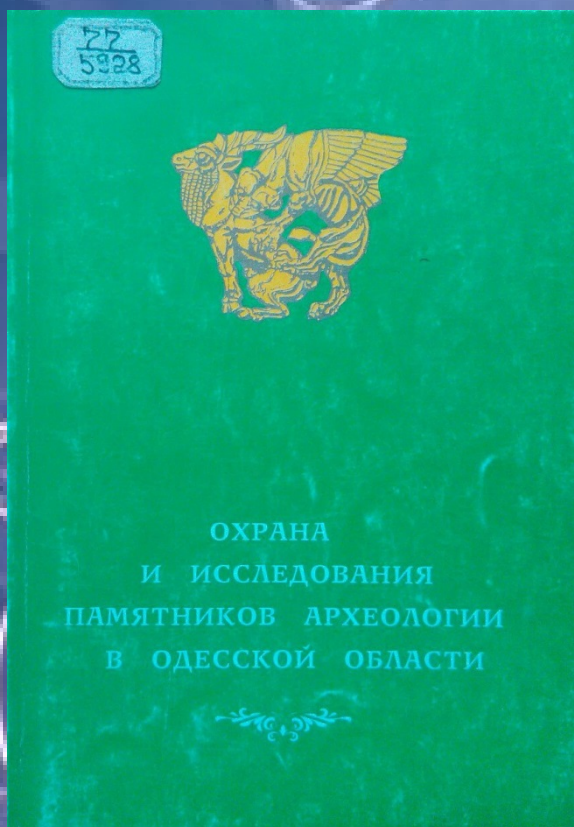
Арутюнова И. В. Указатель памятников и памятных мест по городу Одессе : посвящается 70-летию героической обороны Одессы / И. В. Арутюнова, Н. Н. Мотырева. – Одесса, 2011. – 140 с. 79-а/8140

Дане видання є довідником-путівником в якому детально по кожній вулиці міста Одеси описані архітектурні пам'ятники з виказанням їх точної адреси.

Бахнев В. Одеса у часі та просторі : путівник / В. Базнев. – Одеса : Астропринт, 2004. – 104 с. 83/16030

Видання представляє ілюстровану розповідь про історію формування унікальної архітектури та забудівлі Одеси. Архітектурний спадок розглядається, як цілісний житловий масив, що створювався поколіннями архітекторів під впливом природніх (клімат, рельєф) та соціальних (побут, культура) факторів. Автор розповідає про особливості забудівля міст Давньої Греції та Давнього Риму, а також показує вплив античних традицій на становлення архітектурної культури в Одесі.

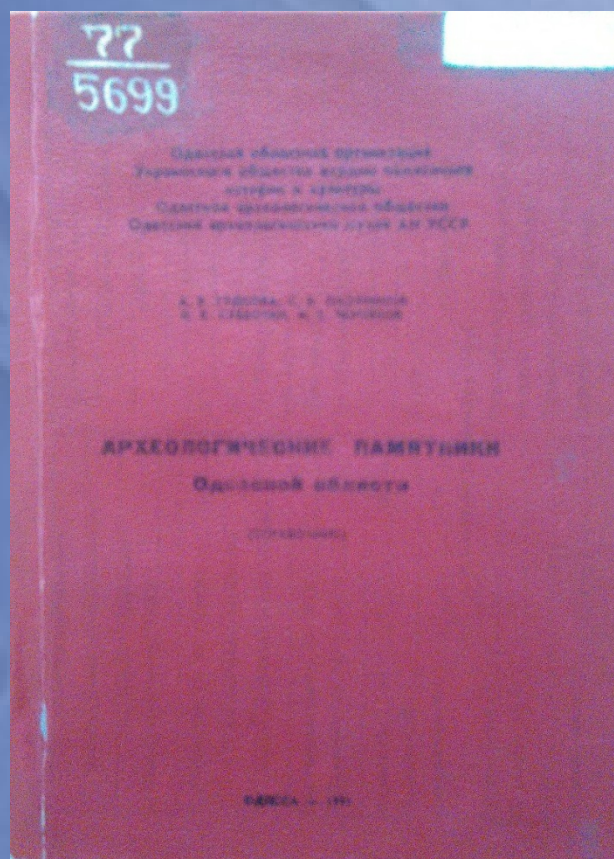

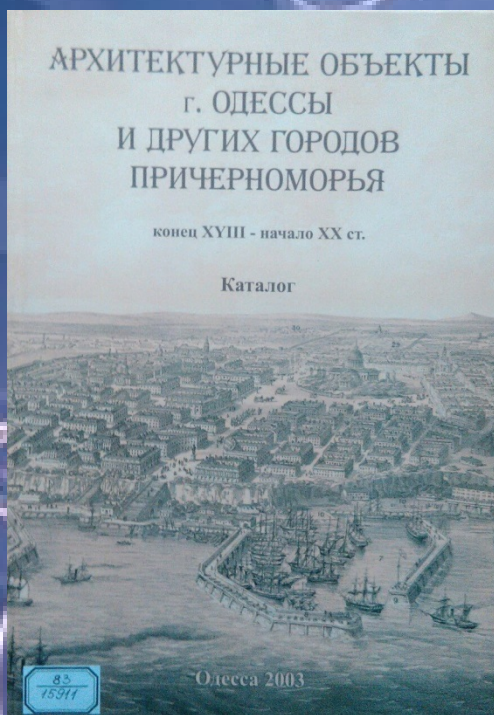
Охрана і дослідження пам'ятників археології в Одеській області : зб. наук. ст. – Одеса : Астропринт, 1999. – Вип. 1. – 84 с. 77/5928

Збірка матеріалів містить основні підсумки охоронних археологічних досліджень та території Одеської області у 1997-1998 рр. Також в ній представленні результати консервації та реставрації архітектурних пам'ятників античного міста Тіра.

Археологические памятники Одесской области : справочник / А. В. Гудкова, С. Б. Охотников, Л. В. Субботин, И. Т. Черняков. – Одесса, 1991. – 184 с. 77/5699

В довіднику вперше представлено найбільш повний перелік всіх відомих археологічних пам'ятників Одеської області з детальним визначенням місця їх розміщення. Також відзначаються найбільш важливі знахідки, вказується культурна приналежність пам'ятників, їх датування, ступінь вивченості.

Архитектурные объекты г. Одессы и других городов Причерноморья конец XVIII – начало XX ст. : чертежи, планы, рисунки, гравюры, литографии : каталог / ред. и сост. В. Ю. Алексеева. – Одесса : ЧПКФ «Хоббит», 2003. – 224 с. 83/15911

Каталог відображає унікальну колекцію схем, планів, малюнків та літографій споруд та краєвидів Одеси, а також південних міст України, що складається з 482 документів. Дана колекція була вилучена із фондів Державного архіву Одеської області у 1924 р. Повернулася до архіву вона лише через 78 років завдяки ініціативі керівника Управління охорони об'єктів культурного спадку Наталі Олексіївни Штербуль.

Видання містить опис унікальних документів, що мають історичне та культурне значення для дослідження історії архітектури Півдня України.

Кадурина А. О. Информационный код архитектуры Одессы в символах : монография / А. О. Кадурина. – Одесса : ФЛП «Фридман А. С.», 2013. – 244 с. 83/16509

Дана книга присвячена розшифруванню символіки на стінах одеських будівель, історії розвитку та трактовці символів в залежності від архітектурного середовища. Всі представлені символи розподіленні на чотири комплекси, що відображають уявлення людей про світ та у матеріально-прагматичній, соціально-статусній і релігійно-духовній сферах діяльності. Видання відображає розповідь про історичні події, ідеали та стиль життя людей XIX – XX ст., що зашифровані в архітектурі Одеси.

Кадурина А. Типы зданий и их символы в архитектуре Одессы : монография / А. Кадурина. – Одесса : ФЛП «Фридман А. С.», 2013. – 262 с. 83/16510

Книга присвячена створенню «архітектурного портрету» Одеси з точки зору символіки. Проведено типологічний аналіз архітектури Одеси з виявлення закономірностей використання характерних символів визначних архітектурних об'єктів міста. Книга дозволяє через призму символів детально розглянути етапи розвитку та становлення архітектурної культури міста.

Михайло Юхимович Раковський
(1916 – 2003)

Времена и годы: воспоминания ветеранов войны и труда Одесского университета / ОНУ им. И. И. Мечникова ; редкол. : М. Е. Раковский [и др.]. – Одесса : Астропринт, 1998. – Вып.1. – 1998. – 142 с. 15 11409

Времена и годы: воспоминания ветеранов войны и труда Одесского университета / ОНУ им. И. И. Мечникова ; редкол. : М. Е. Раковский [и др.]. – Одесса : Астропринт, 1998. – Вып.2. – 1999. – 161 с. ФЕЛЬДМАН 420

В книзі зібрані та систематизовані спогади ветеранів війни, праці та збройних сил – викладачів та співробітників Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, які пов'язані з героїчною епопеєю Другої світової війни, з навчальною і науковою роботою університету в період евакуації, в перші роки після Великої Перемоги. Головним редактором даного видання виступав Михайло Юхимович Раковський, який довгий час був головою обласної організації «Українського товариства охорони пам'яток історії та культури». Зокрема, він був безпосереднім креатором унікального видання, що не має аналогів серед видань подібного роду – історико-красознавчого щорічника «Історична пам'ять».

Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова : іст. нарис : до 185-річчя заснування / відповід. ред. В. А. Сминтина ; заст. відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса : Астропринт, 2002. – 248 с.

**НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА**
Одеського
національного університету
ім. І. І. Мечникова

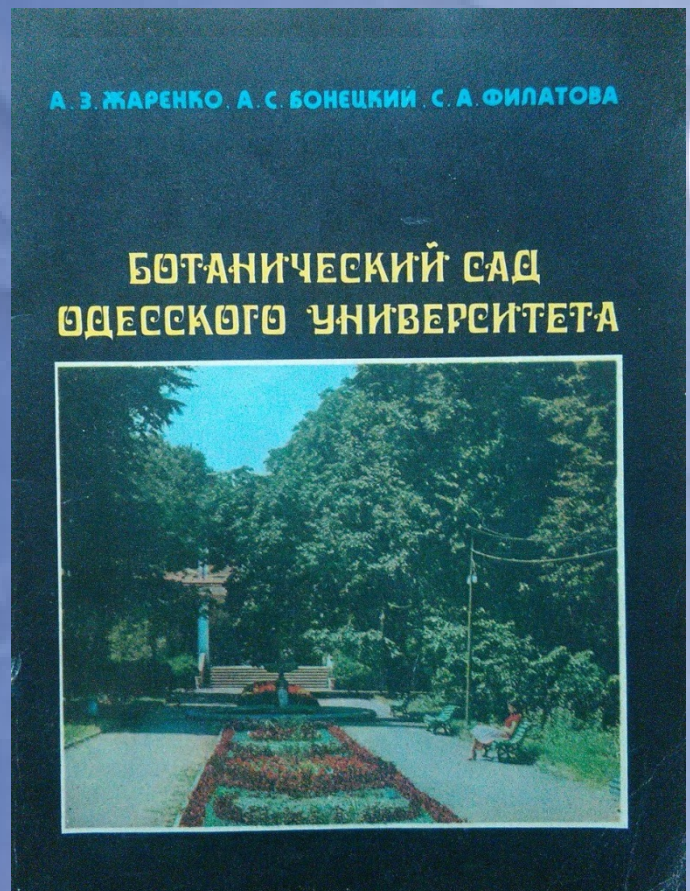
Історична україністика в Одеському університеті : визначні віхи, персонажі, доробок : матеріали конф. «V Історіографічні читання» (іст. факультет ОНУ ім. І. І. Мечникова, 31 травня 2012 р.). – Одеса, 2013. – 246 с. 79-а/8618

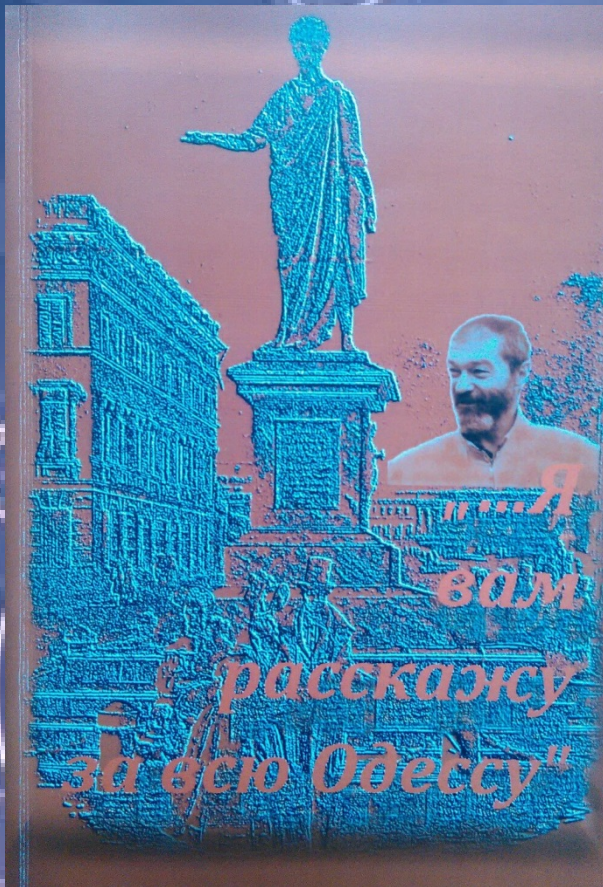
У збірці статей опубліковано статті та матеріали, що висвітлюють історію розвитку історичної україністики в основному історіографічному центрі Одеси – Одеському (Новоросійському) університеті імені І. І. Мечникова наприкінці XIX – XX ст. На основі маловідомих джерел розглянуто біографії провідних україністів, визначено їх внесок у дослідження низки проблем історії України, продемонстровано зв'язок між науковими та суспільно-політичними чинниками розвитку історичної україністики.

Ботанический сад Одесского университета : справочник-путеводитель / А. З. Жаренко, А. С. Борецкий, С. А. Филатов. – Киев ; Одесса : Вища школа, 1980. – 56 с.

У довіднику відображені рослині колекції та живі експозиції Ботанічного саду, що представлені деревино-кустарними, декоративними, квітковими, плодовими, технічними, лікарняними, рідкісними та зникаючими видами світової флори, а також оранжерейні рослини. У путівник включені також дані про діяльність Ботанічного саду Одеського національного університету імені І. І. Мечникова та підсумки їх досліджень по збагаченню флори Півдня України.

На виставці Ботанічний сад, тому що його будівля є одним із пам'ятників архітектури серед корпусів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

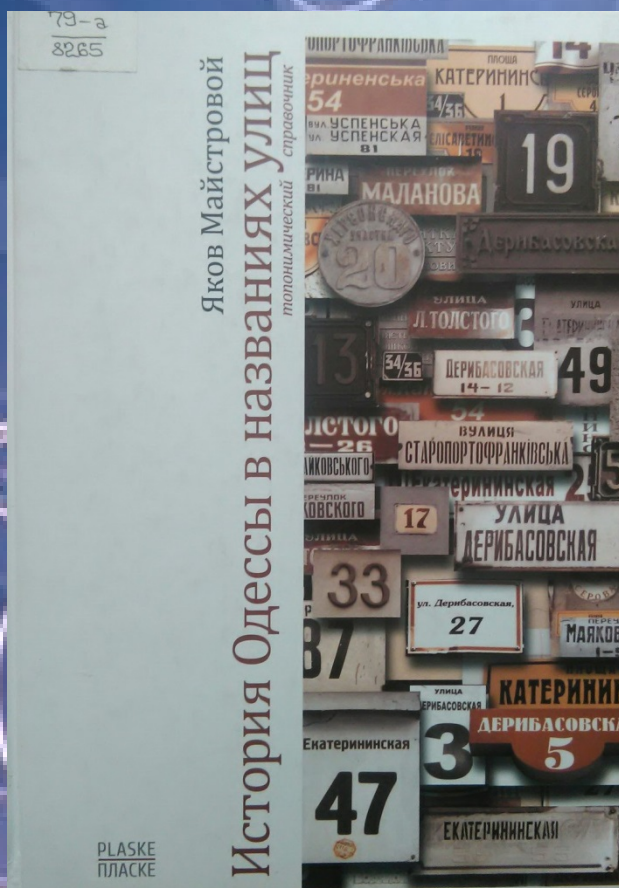
«... Я вам расскажу за всю Одессу» (к 60-летию О. Губаря) : биобиблиогр. указатель / Одес. обл. универсальная научная б-ка им. М. Грушевского ; ред. : Е. А. Таубенишак ; подгот. : Т. А. Андросова ; Одес. обл. гос. администрация. – Одесса, 2013. – 56 с. – (Знаменитые земляки ; Вып. 9). 79-а 8081

Олег Йосипович Губарь – прозаїк, журналіст, поет, краєзнавець. У багатьох його книгах висвітлена тематика історії та архітектури Одеси. На виставці була представлена лише маленька частина його праць.

Олег Йосипович – ялен бюро історико-краєзнавчої секції «Одессика» Одеського дому вчених; член президіуму Одеського відділення Українського товариства охорони пам'яток історії та культури; член історико-топонімічної та паркової комісії Одеського міськвиконкому. Почесний член

Європейського інтерклубу «Дом Де Рибаса».

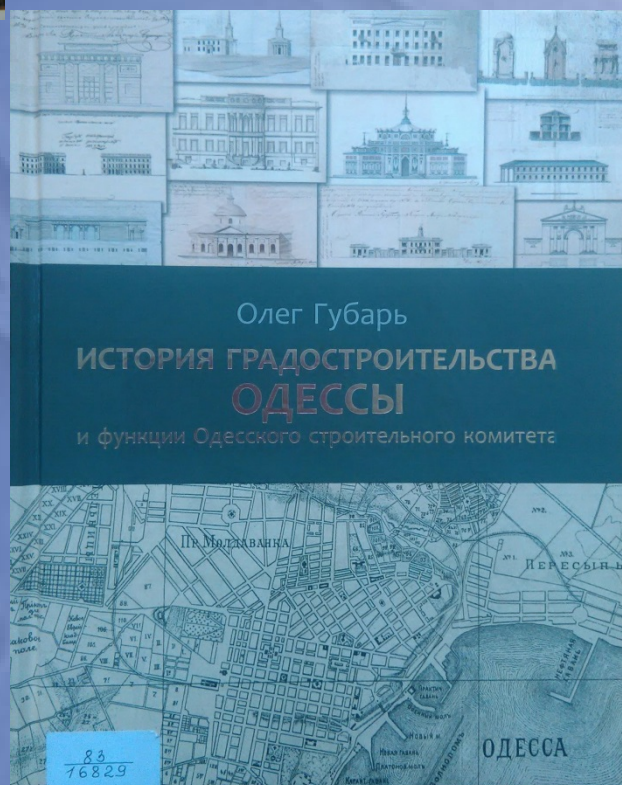

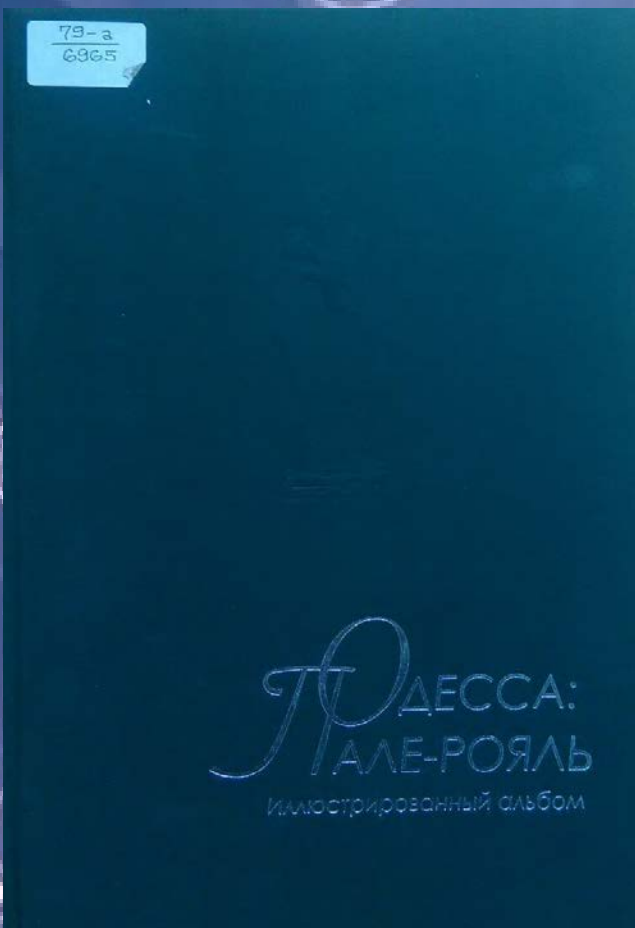
Майстровий Я. Я. История Одессы в названиях улиц : топонимический справочник / Я. Я. Майстровий. – Одесса : ПЛАСКЕ, 2012. – 440 с. 79-а/8265

Видання присвячене топоніміці одеських вулиць, провулків та спусків, площ та скверів котрі складають повноцінну історію міста. Книга написана на основі архівних документів Одеського державного архіву Одеської області та побудована як топонімічний довідник.

Губарь О. История градостроительства Одессы и функции Одесского строительного комитета / О. Губарь. – Одесса : ТЭС, 2015. – 520 с. 83/16829

Видання є першим масштабним дослідженням ранньої історії містобудування та побуду Одеси. Монографія присвячена історії планової забудівлі Одеси в перші десятиліття її існування. Книга побудована переважно на основі архівних документів. Досліджені порядок визначення місця для забудівлі, правила облаштування та експлуатації міських територій, формування торгових, ремісничих, промислових, етнічних та соціальних районів, первинна історія благоустрою міста.

Губарь О. И. «Одесса : Пале-Рояль» : иллюстрированный альбом / О. И. Губарь. – Одесса : ЗАО «Летопись и К», 2003. – 92 с. 79-а/6965

Видання побудоване на матеріалах Державного архіву Одеської області та особистих зібраннях Олега Губаря, Сергія Калмикова, Михайла Пойзнера та Ніка Льїна. Книга розповідає про історію розвитку та становлення одеського Пале-Рояля. Книга побудована, як ілюстрований альбом з хронологічним та фактичним викладом матеріалу про будівництво базарної площі.

Александров Р. Исхоженные детством / Р. Александров. – Одесса : Оптимум, 2000. – 180 с. 79-а/8486

У нарисі подається історія становлення та розвитку міста, доля людей, їх спогади та роздуми, що створюють не «фотографії», але художні нариси про одеські вулиці.

История улицы Пушкинской. Приложение к Одесскому календарю, 2012-2013. – 42 с. 79-а/8191

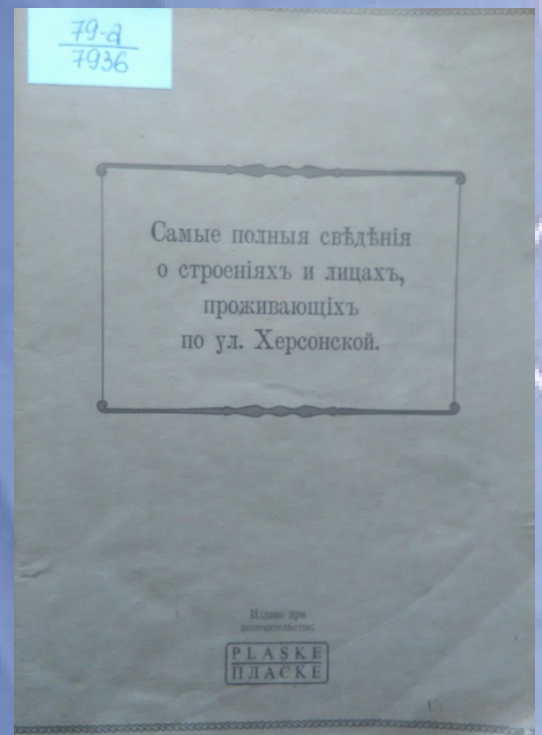
История улицы Маразлиевской. Приложение к Одесскому календарю, 2010-2011. 79-а/8084

Одессе – 217 лет. История улиц Ришельевской. – 25 с. 79-а/8193

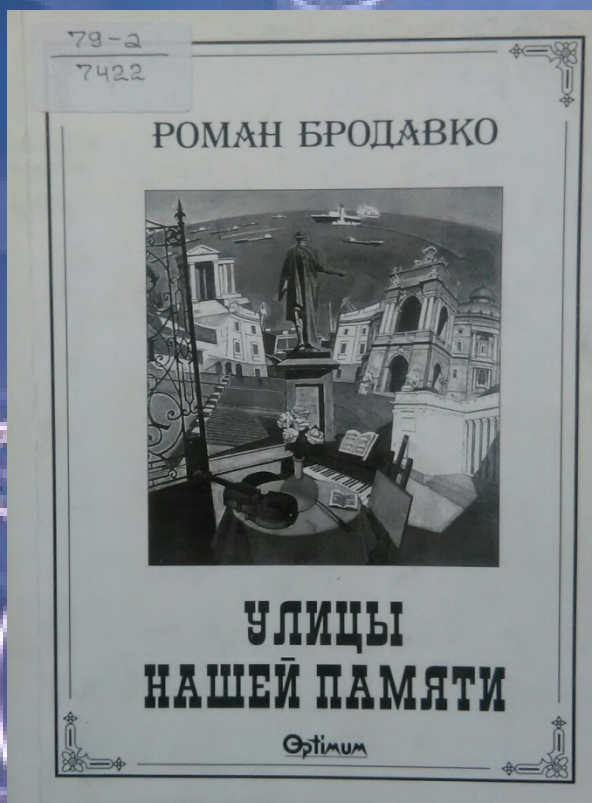
Горбачева Н. История улицы Льва Толстого («Дома говорили»). – Одесса, 2006. – 46 с. 79-а/7306

Дерибасовская. История одной улицы. – 50 с. 79-а/8193

У видання подається історія одеських вулиць на тлі опису історії визначних будинків, що розміщуються на ній. Тут подається історія зведення споруди та факти із життя архітектора та подальшої долі будинку після його завершення. Також подаються історичні та сучасні фотоілюстрації будинків.

Бродавко Р. Улицы нашей памяти / Р. Бродавко. – Одесса : Оптимум, 2007. – 164 с. 79-а/7422

Про минуле Одеси написано багато. Унікальність міста, що швидко став одним із найвідоміших європейських міст, безліч видатних постатей пов'язаних з її історією завжди викликали неперервний інтерес у красзнавців. «Одеська тема» є невичерпною, тому кожна книга в тій чи іншій мірі розширює наші уявлення минулого міста та людей, що прославили його.

В даній книзі автор досліджує історію міста Одеси XIX – початку XX ст. Його нариси містять цікаві факти про постаті, які залишили помітний слід в історії міста. Це насамперед воєначальники, державні та громадські діячі, вчені письменники,

журналісти. Всі вони залишаються яким прикладом розвитку культури та побуду Півдня України.

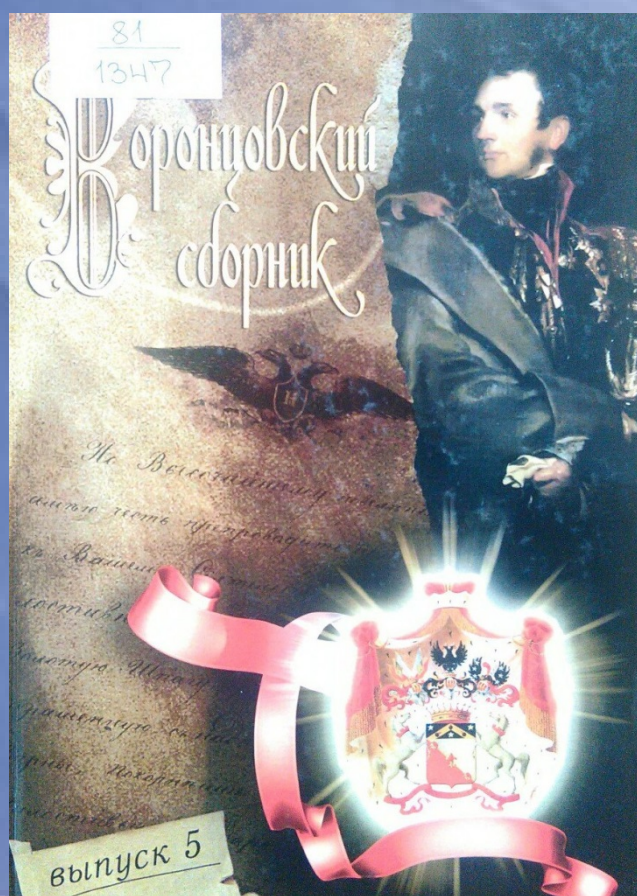

Чопп И. Л. Были и легенды старой Одессы : очерки / И. Л. Чопп. – Одесса : Оптимум, 2005. – 101 с. 79-а/7013

У виданні автор висвітлює історію одеського району «Отрада» періоду 1920-х – 1930-х років. Книга присвячена людям, що оточували автора в дитинстві та юності. Особлива цінність видання полягає в її достовірності. Предметом уваги автора стали фронтовики-однопольчани, музиканти, художники, вчені, мандрівники, спортсмени та всіх хто мешкав на той час в «Отраді».

Головань В. Сохранения исторической памяти в деятельности М. С. Воронцова / В. Головань // Воронцовский сборник. – Одесса : Студия «Негоциант», 2012. – Вып. 5. – С. 14-19. 81/1347

У статті розглядається біографічні відомості про М. С. Воронцова та дається огляд історичних пам'ятників, які зберігають пам'ять про діяльність князя в Одесі. Серед них слід відзначити спеціальний альбом К. Боссолі присвячений святу в Одесі 6 вересня 1938 р. в зв'язку з відвіданням міста імператором Миколою Павловичем з родиною. Безпосередніми учасниками та організаторами виступили Михайло Семенович та Єлизавета Савелівна Воронцови.

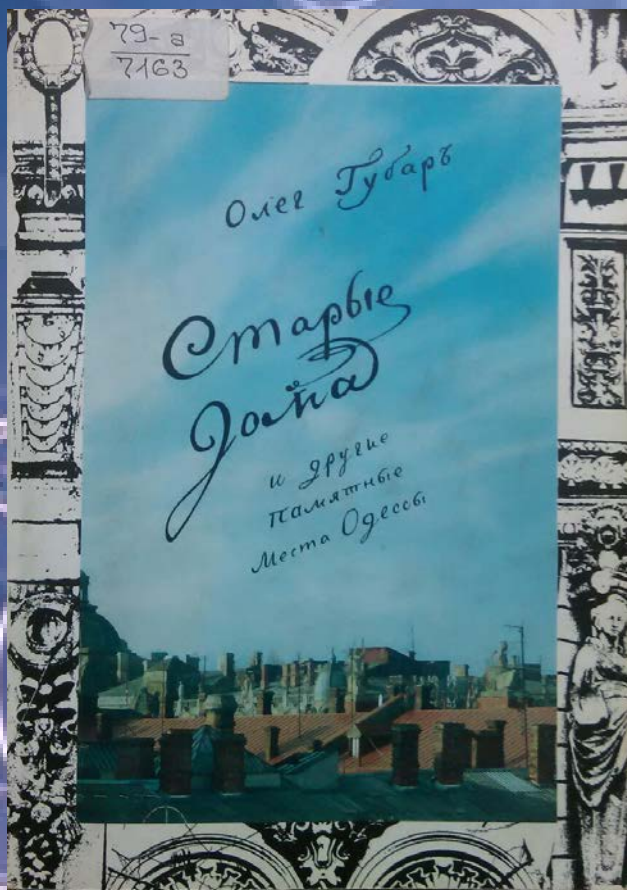
На виставці представлені книги, що ілюструють пам'ятники історії та культури Одеси, які мають світове значення. Серед них – Одеський театр опери та балету, архітектурний ансамбль Приморського бульвару, Білгород-Дністровська фортеця та багато інших.

Максименко В. С. «Храм и вечный музей искусства» : страницы двухвековой истории культуры Одессы на фоне городского театра / В. С. Максименко. – Одесса : Юридична література, 2001. – 376 с. 83/15890

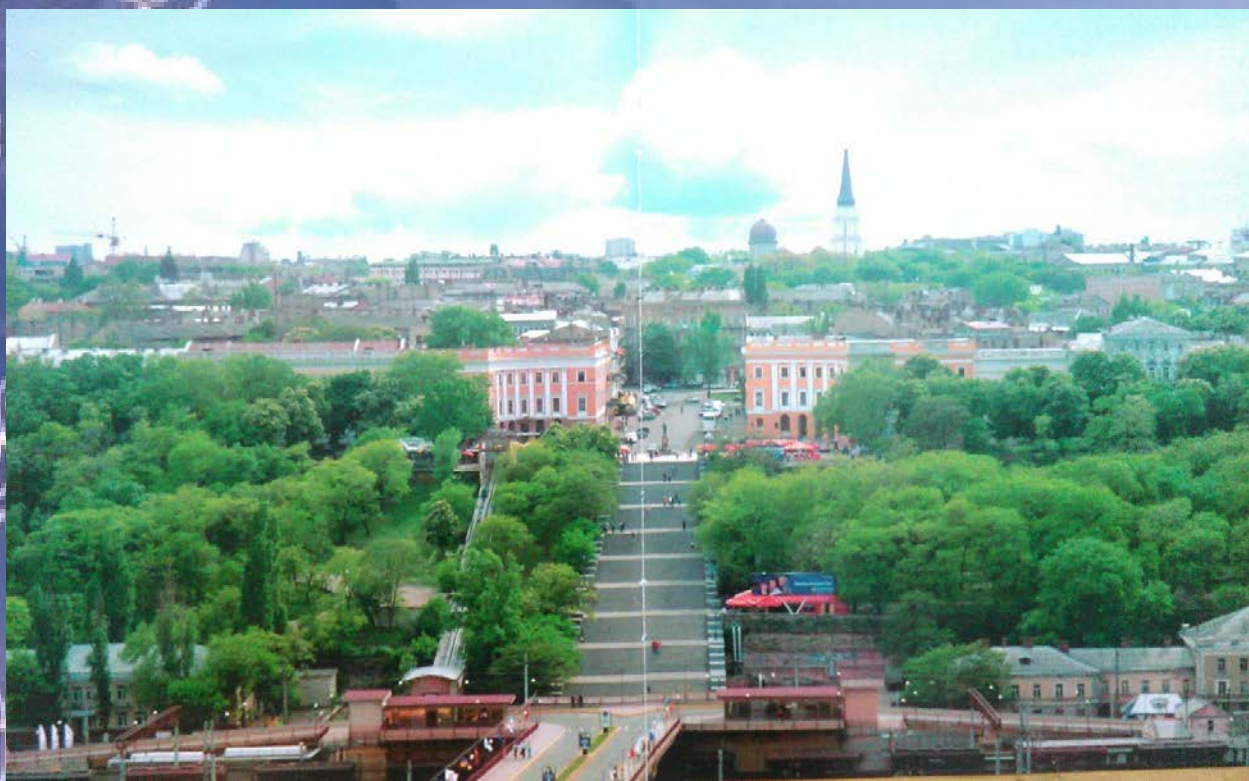
Дана книга є першим у світі виданням, в якому представлена двохсотлітня історія музично-театральної Одеси. Автор детально розглядає історію становлення та розвитку Міського театру опери та балету. Велика увага приділяється постановкам, які на протязі часу існування театру виступали його сцені.

Губарь О. И. Старые дома и другие памятные места Одессы / О. И. Губарь. – Одесса : Печатный дом, 2006. – 296 с. 79-а/7163

У даному видані відображена хронологія різних епох містобудівництва та побуду Одеси. Книга ілюстрована рідкісними графічними та фотоматеріалами, частина з яких публікується вперше. Автор намагається на фоні «старих» будинків та фасадів Одеси відобразити живе обличчя міста часів Рішельє, Кобле, Ланжерона та Воронцова. Автор на сторінках своєї книги відтворює зовсім іншу Одесу – левантинський порт з його атрибутами, по східному прями бazarні площі, італійська опера та казино, турецька кав'ярня, грецька харчевня, німецькі та французькі кондитерські, російські казарми та гауптвахти ...

Токар В. А. История усадьбы Сан-Дonato / В. А. Токар. – Одесса : Друк, 2009. – 86 с. 83/16302

У виданні подано хронологічне виклад матеріалу про людей та їх долі, які стали засновниками пам'ятників архітектури ХІХ ст., які і до сьогодні прикрашають набережні Одеси. Особливі цінність книги складають графічні та фотоілюстрації із документального архіву роду Демидових.

Одесса, которую мы помним. Привоз : фотоальбом / сост. Т. Е. Донцова, фото А. В. Чернецкого. – Одесса : ВМВ, 2013. – 84 с. 79-а/8627

У фотоальбомі представлена добірка вперше опублікованих краєвидів одеського Привозу з оточуючими його в 60-80-х роках ХХ ст. кварталами із колекції відомого одеського краєзнавця В. А. Чернецкого (1914-2000). Унікальним фотографіям передують стаття фотографа В. А. Чернецкого присвячена розвитку як зниклих так нині діючих міських базарів, головним з яких є одеський Привоз.

*Брами Одеси : каталог / упоряд.
О. М. Луговий. – Одеса : ФОР «Фрідман
О. С.», 2010. – 340 с. 83/16363*

Видання є каталогом розміщених в Одесі воріт. Особлива цінність книги полягає у поданні графічного зображення воріт та їх складових частин. У виданні зображення воріт розміщено за періодами в архітектурі дерев'яні, ворота з чавуну, люнети та фрамуги, металеві ворота класичного стилю, ворота доби еkleктики, протомодерніські ворота, ворота модерну, «саморобні ворота».

*Балкони Одессы. – Одеса : ФЛП
«Фрідман А. С.», 2012. – 250 с.*

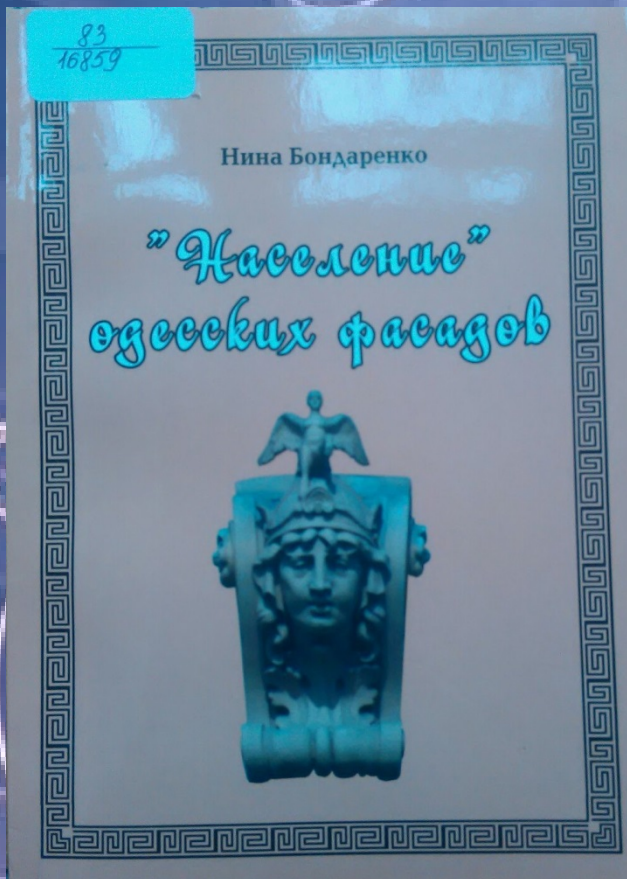
Видання є каталогом розміщених в Одесі балконів. Особлива цінність книги полягає у поданні графічного зображення балконів. У виданні зображення балконів розміщено за періодами в архітектурі.

Бондаренко Н. И. Одесский бестиарий : зооморфные и мифологические символы в архитектуре и скульптуре Одессы / Н. И. Бондаренко. – Одесса : ФЛП «Фридман А. С.», 2012. – 54 с. 83/16393

Книга вміщає в собі більше 130 фотографій, більша частина яких зроблена самим автором. В кінці книги вміщено словник термінів. Видання є довідником для вивчення архітектури Одеси. Книга складається із каталогу фотографій та їх опису та місцезнаходження.

Бондаренко Н. «Население» Одесских фасадов. Люди и мифологические персонажи в архитектурном декоре зданий» : краеведческий очерк / Н. Бондаренко. – Одесса : ФЛП «Фридман А. С.», 2013. – 156 С. 83/16859

Книга посвящена истории липного декору фасадов будинків Одеси. Спочатку тут подається коротка історія архітектури Одеси. Липний декор поділяється на підрозділи. Окремо розглядаються маскарони, барельєфи, горельєфи, скульптури та герми, сандрики. Окремою групою виділені бюсти та барельєфи історичних постатей, діячів мистецтва та літератури. Завершує видання огляд мозаїк.

Колодезная эра в истории Одессы / А. Божинский, Д. Жданов, С. Кинка, О. Луговой, В. Полторацк. – Одесса : ФЛП «Фридман А. С.», 2013. – 48 с. 79-а/8323

У виданні автори зробили спробу узагальнити всі дослідженні матеріали про криниці та цистерни Одеси на час виходу книги. Була розроблена класифікація криниць по типу, формі та матеріалу виготовлення, для допомоги читачеві у книгу був вміщений покажчик криниць разом з адресом їх розміщення. Зібрані фотографії об'єктів, що збереглися.

Флагодержатели Одессы / сост. и авт. вступ. ст. Ю. А. Письмак ; Одес. гос. акад. строительства и архитектуры, Архитектурно-художественный ин-т. – Одесса : ФЛП «Фридман А. С.», 2010. – 75 с. 83/16362

Книга посвящена истории прапородержателей на фасадах будинків Одеси. Подається коротка історія архітектури Одеси. Каталог фотографій прапородержателей Одеси розміщений по епохах. Спочатку подаються прапородержатели у вигляді ажурних кронштейнів, потім розгадаються литі маскарони левів, міфічні істоти (грифони, химери, дракони), потім розміщені «неокласичні» прапородержатели. Завершують каталог прапородержатели у вигляді трубки та гнізда.

Аграфы в архитектуре Одессы / сост. А. Э. Мельник ; авт. вступ. ст. А. П. Деменко. – Одесса : ФЛП «Фридман А. С.», 2010. – 44 с. 83/16364

У видані наведені ілюстрації аграфів (металічних декоративних елементів), що прикрашали фасади будівель у першій половині XIX ст. – початку XX ст. Саме в цей час швидко розбудовували квартали історичного центру в кордонах плану, розробленого інженерами Г. Харламовим і Є. Ферстером – послідовниками Франца Деволана. Більша частина пам'ятників знаходиться саме тут.

Багато із деталей історичних будівель втрачені з часом. Тому основною метою каталогу є виявлення та систематизація окремих видів архітектурних елементів, що викликають інтерес не тільки з точки зору архітектурної історії, як практичне керівництво при реставрації та відновленні історичних будівель, але і як каталог прототипів при проектуванні сучасних об'єктів.

Шаргородский Ф. А. Одесса. Поэзия оград. Художественный металл в архитектуре Одессы : фотоальбом / Ф. А. Шаргородский. – Одесса, 2014. – 102 с. 83/16512

У даному фотоальбомі представлені фотографії одеського фотохудожника Фелікса Олександровича Шаргородського, де він подає колекцію фотографій одеських огорож різних епох. В альбомі представлено більше 90 чорно-білих фотографій найбільш красивіших художніх решіток воріт, балконів та інших огорож Одеси.

Гевелюк С. А. Окна старой Одессы : фотоальбом / С. А. Гевелюк. – Одесса, 2010. – 88 с. 83/16342

У даному фотоальбомі представлені фотографії одеського фотохудожника Сергія Гевелюка, де він подає колекцію фотографії одеських вікон різних епох.

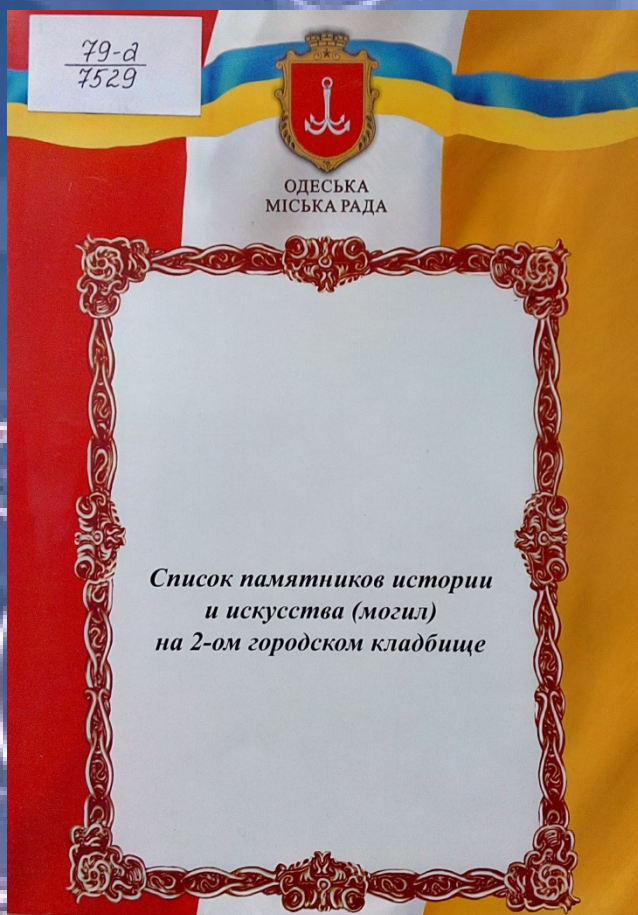
Гевелюк С. А. Лестницы старой Одессы : фотоальбом / С. А. Гевелюк. – Одесса : Пальмира, 2008. – 88 с. 83/16341

У даному фотоальбомі представлені фотографії одеського фотохудожника Сергія Гевелюка, де він подає колекцію фотографій одеських сходів різних епох.

Гевелюк С. А. Одесский Стоунхендж : фотоальбом / С. А. Гевелюк. – Одесса, 2015. – 102 с. 83/16862

Одеса завжди володіла унікальною особливістю: наявністю в кожному дворі суспільних водопровідних кранів. Воду у місті цінували завжди, про що часто нагадують дворові криниці XIX ст. У даному фотоальбомі представлені фотографії одеського фотохудожника Сергія Гевелюка, де він подає колекцію фотографій одеських криниць різних епох.

Список памятников истории и искусства (могил) на 2-ом городском кладбище / И. В. Арутюнова, В. И. Головань, Н. А. Панасенко [и др.] – Одесса : Друк, 2008. – 158 с. 79-а/7529

У книзі подається перелік похованих на Другому кладовищі в Одесі. Перед списком подається історія організації та розвитку кладовища. Особлива увага звертається при описі братських могил моряків та політкаторжан. Окрім поданого переліку поховань із розподіленням на ділянки, подаються також у додатках поховання представників єврейського, польського, німецького, грецького, вірменського, французького та італійського етносів із зазначенням біографічних даних похованих. Також подається список похованих учасників російсько-турецької, Кримської (Східної), російсько-японської

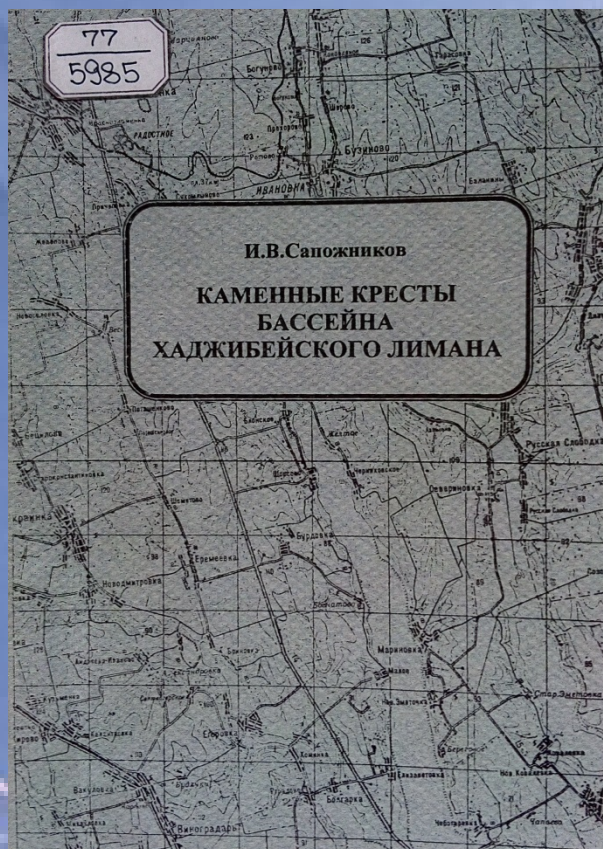
та 1-ї Світової воєн, Кавказького та Китайського та інших закордонних походів (до 1919 р.) на 2-му міському кладовищі.

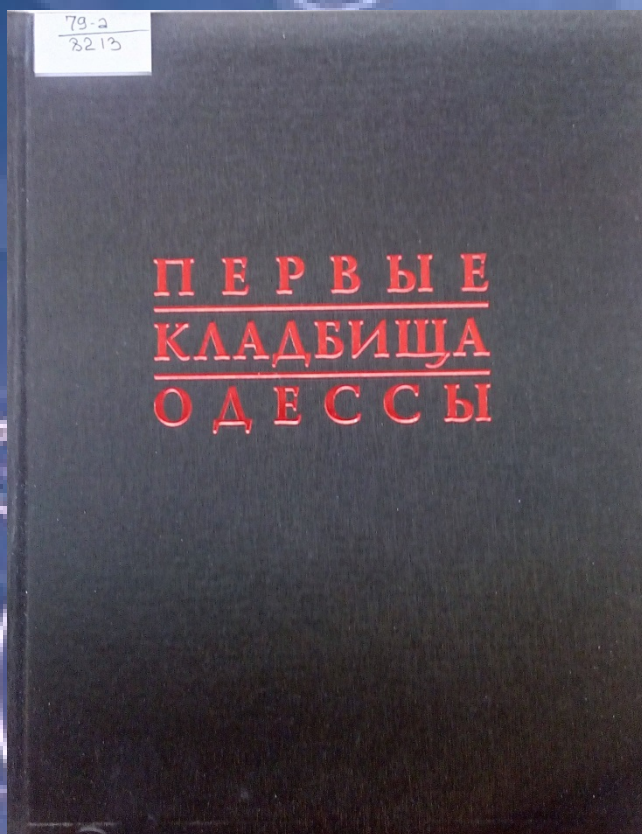
■ *Сапожников И. В. Каменные кресты бассейна Хаджибейского лимана. – Киев ; Луганск ; Ильичевск : Элтон-2 ; Гратек, 2001. – 112 с. 77/5985*

Книга була підготовлена до друку Українським товариством охорони пам'ятників історії та культури. В книзі автор продовжує розгляд та дослідження кам'яних намогильних пам'ятників Північного Причорномор'я.

В основній частині книги представлені матеріали розвідок 1996-1997 та 2000 років на території Хаджибейського лиману та його припливів: рік Свиної, Малого Куяльника, а також міжріччя з Куяльницьким лиманом.

У книзі автор подає також ілюстрації кам'яних хрестів Північного Причорномор'я та список кладовищ Північно-Західного Причорномор'я з кам'яними хрестами та вказанням про їх дослідження.

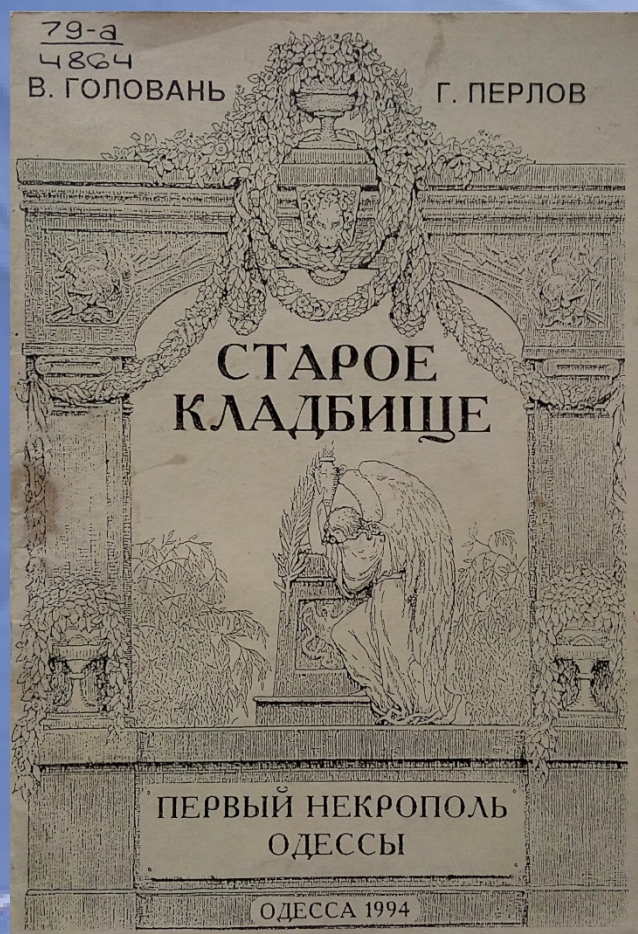

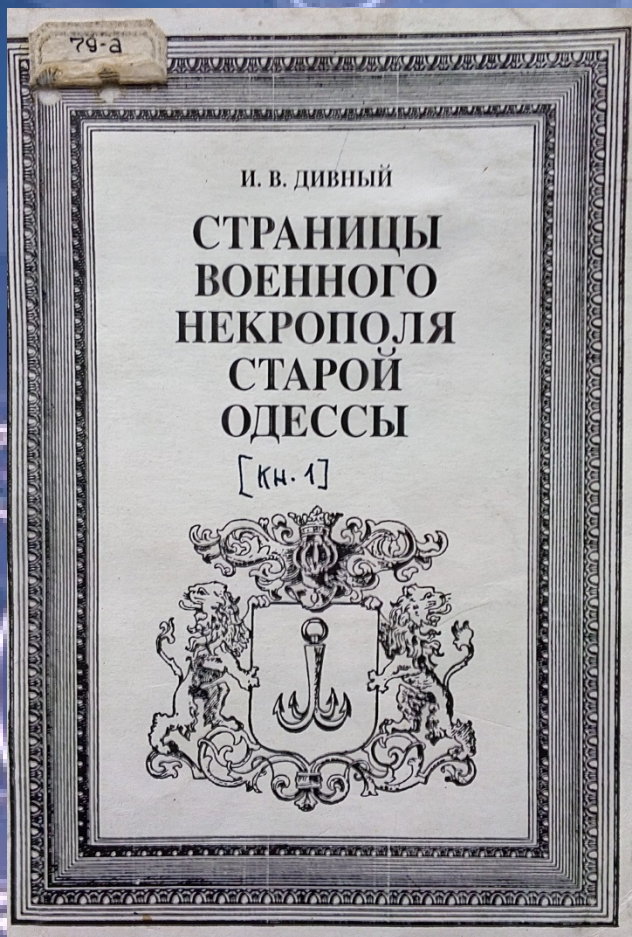
Смирнов В. И. Первые кладбища Одессы : Одесские некрополи / В. И. Смирнов, О. И. Губарь. – Одесса : ТЭС, 2012. – 640 с. 79-а/8213

У видані опубліковано матеріали одеського краєзнавця Володимира Івановича Смирнова (1880-1940) з коментарями Олега Губаря. Монографія є самостійним науковим дослідженням по відтворенню одеських цвинтарів, пошуку персоналії, виявленню багаточисленних помилок. В книзі представлено фотоілюстрації надписів на кладовищі.

Головань В. И. Старое кладбище : первый некрополь Одессы / В. И. Головань, Г. И. Перлов. – Одесса, 1994. – 36 с. 79-а/4864

Робота присвячена опису комплексу першого кладовища Одеси, проблемі збереження та використання історичного місця, на якому він знаходився та увіковічення похованих жителів міста Одеси.

Дивный И. В. Страницы военного некрополя старой Одессы : биограф. справочник / И. В. Дивный. – Киев, 1996. – Вып. 2. – 182 с. 79-а/5131

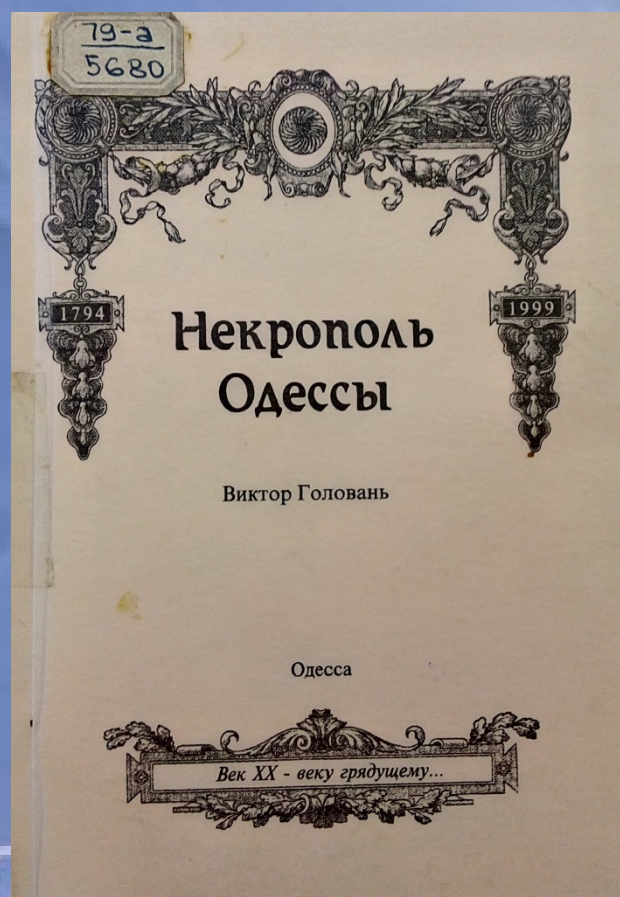
Біографічний довідник «*Страницы военного некрополя старой Одессы*» є однією з перших робіт у галузі некрополезнавства, насамперед у формі подання фактичного матеріалу.

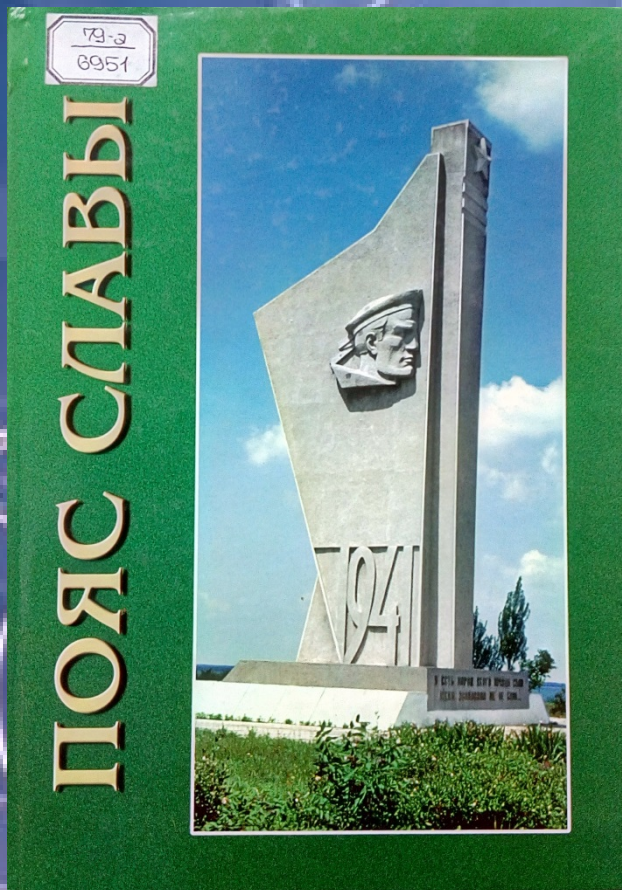
Видання довідника-некрополя вміщує біографії генералів та штаб-офіцерів, які проходили службу в армії, поліції та пограничному кордоні Російської імперії та були поховані на території Одеси в різні періоди історії міста.

Видання доповнене алфавітним переліком постатей, що увійшли до некрополя та переліком надгробків, що збереглися до нашого часу. Найбільшу цінність видання представляють фотоілюстрації історичних пам'ятників та поховань, що не збереглися до нашого часу.

Головань В. Некрополь Одессы : первое одесское кладбище / В. Головань. – Одесса, 1999. – 100 с. 79-а/5680

У даному виданні автор досліджує історію Першого християнського цвинтаря. На основі документів та матеріалів показана історія першого Одеського некрополя, його місце та роль в історії міста та збереження як пам'ятника історії та культури. В роботі також висвітлюються постаті, які були захоронені на першому кладовищі Одеси: військові, генерали І. В. Сабанєєв і Ф. Ф. Радецький, Фелік та Михайло де Рібас, Лев Пушкін (брат Олександра Пушкіна), вчений-історик А. О. Скальковський та багато інших.

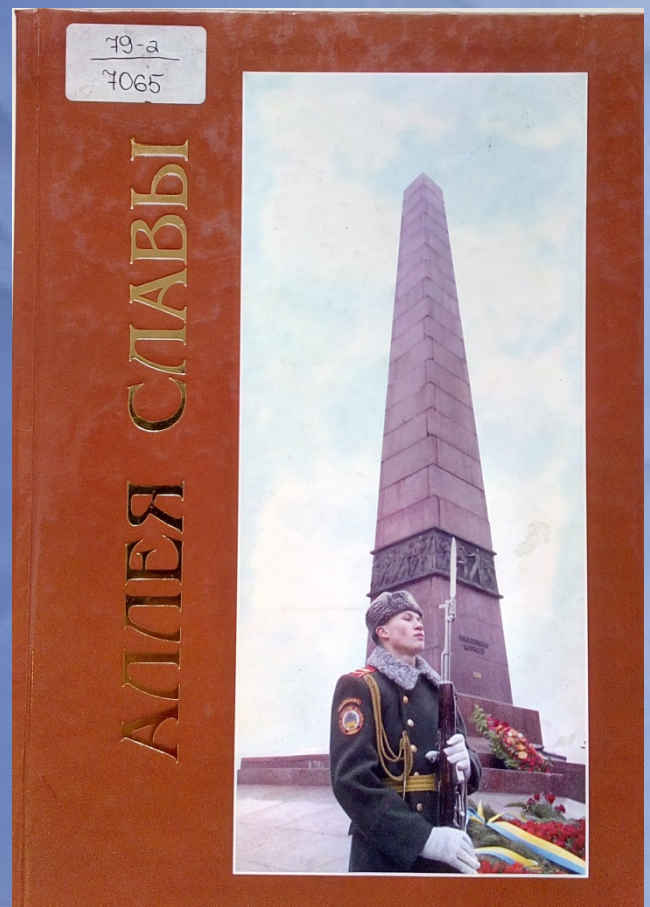

Пояс Славы города-героя Одессы : воспоминания / Р. П. Агриков, В. И. Лучинкина, Н. И. Царихин. – Одесса : Астропринт, 2005. – 200 с. 79-а/6951

Збірник матеріалів присвячений 60-літтю звільнення Одеси від німецько-фашистських загарбників в період Другої світової війни 1939-1945 рр. У виданні автори висвітлюють подвиги воїнів, підрозділів та частин Приморської армії, Чорноморського флоту та народного ополчення в період 73-денної героїчної оборони Одеси.

Алея Славы : сборник очерков / сост. Р. П. Агриков, В. И. Лучинкина. – Одесса : Принт Мастер, 2004. – 144 с. 79-а/7065

Збірник матеріалів присвячений 60-літтю звільнення Одеси від німецько-фашистських загарбників в період Другої світової війни 1939-1945 рр. У виданні автори висвітлюють подвиг героїв оборони, супротиву та звільнення міста-героя Одеси, історію створення меморіалу «Алея Славы» та пам'ятника Невідомому матросу.

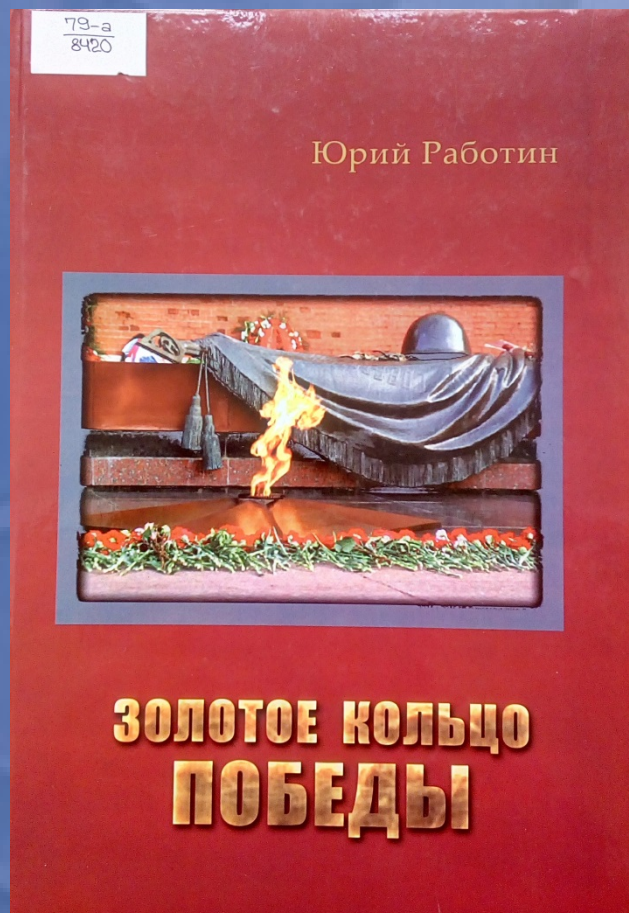

Ременный Л. И. Оборона, ставшая победой : к 60-летию героической обороны Одессы (1941-2001) / Л. И. Ременный. – Одесса : Астропринт, 2001. – 43 с. 79-а/6237

У виданні на основі строгого аналізу військово-стратегічної обстановки, яка склалася на фронті під Одесою у період з 5 серпня до 16 жовтня 1941 р., та об'єктивної оцінки результатів бойових дій протидіючих сторін, констатується військово-історичний факт переможного результату героїчної оборони міста, яке удостоєне високого звання міста-героя.

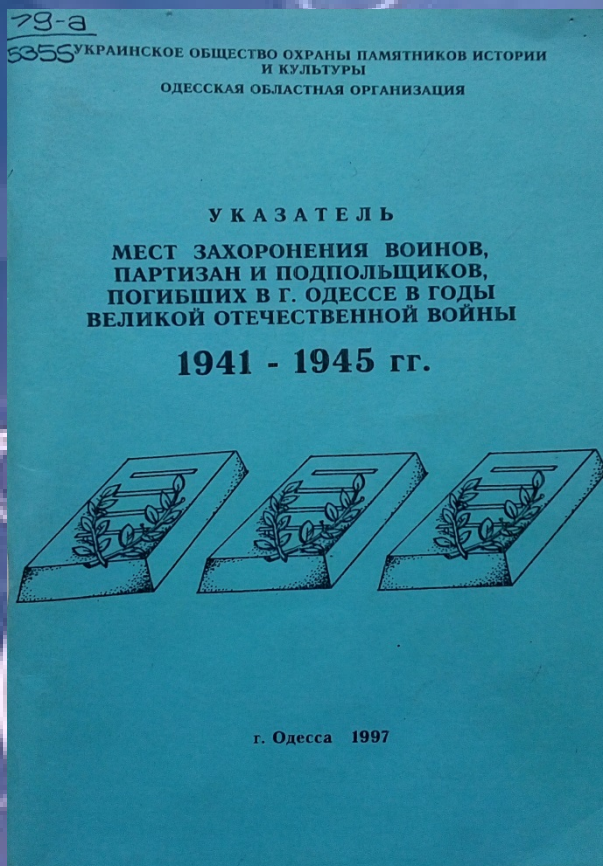

Работин Ю. А. Золотое кольцо победы / Ю. А. Работин. – Одесса : Печатный дом, Друк Південь, 2012. – 368 с. 79-а/8420

Книга була приурочена до 65-річниці перемоги у Другій світовій війні є відображенням журналістського марафону що розпочався з Одеси. У видання увійшли спогади ветеранів-фронтовиків із 13 міст-героїв. У зібрані опубліковані також історичні матеріали, що торкаються ходу Другої світової війни, зокрема її початкових та заключних етапів та цінні свідчення про розвідників у їх психологічній війні, також подаються списки похованих українських солдат на кладовищі у Нейхофі у Страсбурзі. Також в книзі публікується видання «Звільнення Одеси», в якому описується роль 4-го гвардійського Кубанського козачого кавалерійського корпусу. Тут описується поетапне звільнення у 1944 р. Одеської області від німецьких загарбників та окремим додатком подаються прізвища та коротка біографічна довідки про козаків, що загинули на полі бою.

Шувалов Р. А. Указатель мест захоронения воинов, партизан и подпольщиков, погибших в г. Одессе в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.) / Р. А. Шувалов. – Одесса, 1997. – 95 с. 79-а/5355

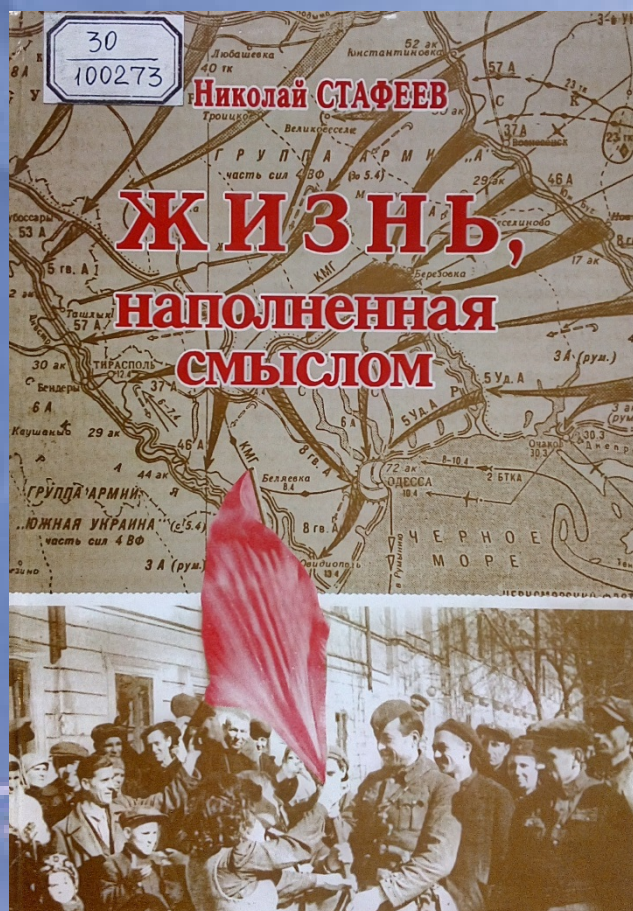
У книзі представлених підсумок пошукової роботи Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, яке на протязі багатьох років збирали дані про загиблих солдат під час Другої світової війни, встановлювалися номери військових частин, де вони походили службу, госпіталів, лазаретів, санітарних поїздів, де вони помирали. Одночасно пошуковими загонами проводилася робота по встановленню імен, раніше не зазначених на братніх могилах та інших похованнях. В результаті було встановлено більше 2000 імен солдат, що загинули під час війни та були поховані та

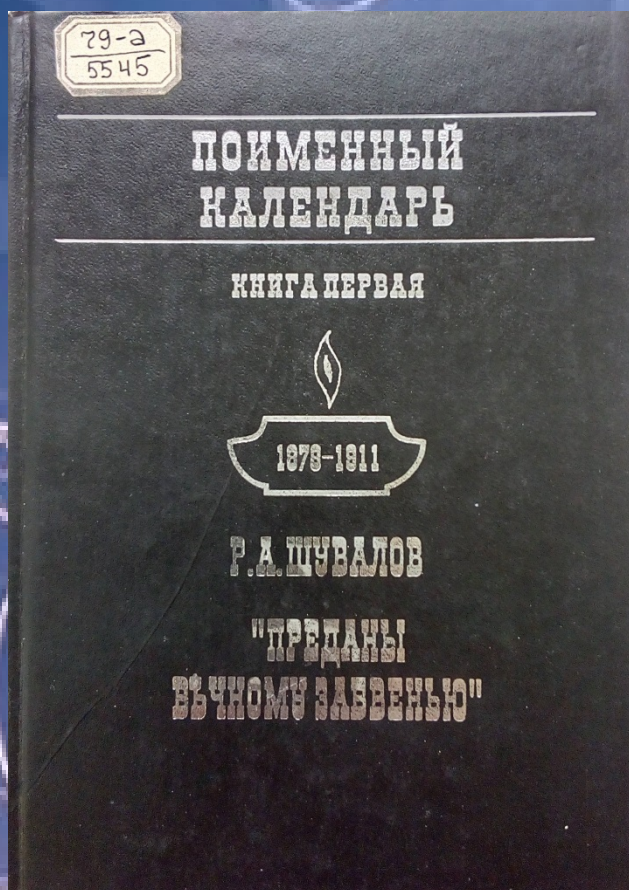
території Одеси.

У виданні подається алфавітний перелік солдат, похованих в Одесі та список місць поховання з короткими свідченнями про загиблих.

Стафеев Н. Ф. Жизнь, наполненная смыслом / Н. Ф. Стафеев. – Одесса : Астропринт, 2001. – 197 с. 30/100273

Книга є автобіографічним нарисом почесного громадянина міста-героя Одеси і Шумена (Болгарія) генерал-майора у відставці Миколи Федоровича Стафеева, який детально аналізує свою роботу в Одеській організації УТОПК.

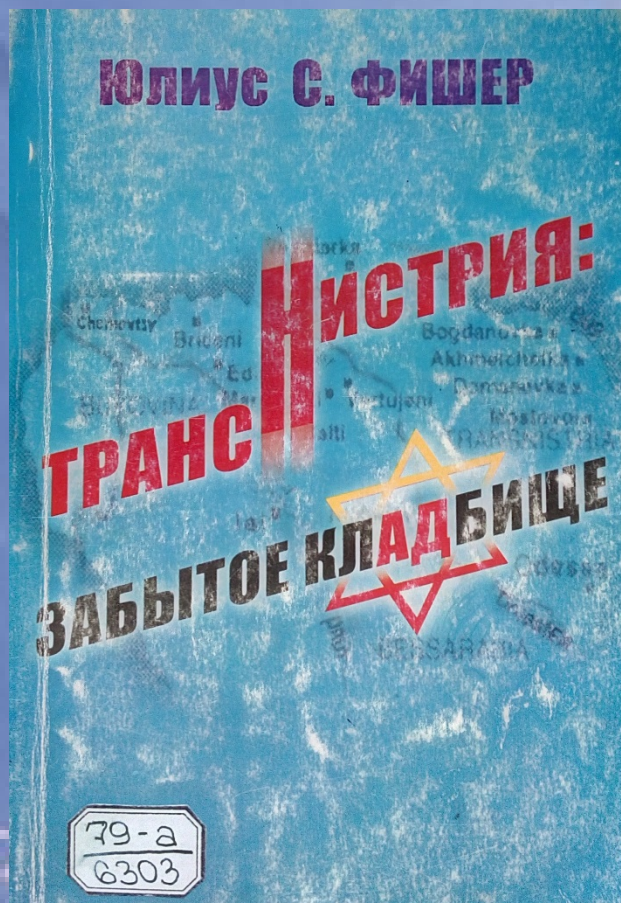
Шувалов Р. А. Преданы вечному забвению : поименный календарь / Р. А. Шувалов. – Одесса : ОКФА, 1998. – Кн. 1 : 1878-1911. – 96 с. 79-а/5545

Книга побудована на бібліотечних та архівних матеріалах та вперше підіймає питання історії смертної кари. Досліджуються та індефікуються місця тайних поховань страчених осіб. У виданні подається коротка історична довідка смертних кар в Одесі з 1878 по 1917 рр. з поданням короткої біографічної довідки про страчених. Потім подається поіменний календар смертних кар в Одесі з 1878 по 1911 рр. вчинених царським керівництвом. Крім цього у виданні опубліковані фотоілюстрації страчених осіб та архівні документи що торкаються історії смертної кари в Одесі.

Фишер Ю. С. Транснистрия : забытое кладбище / Ю. С. Фишер. – Одесса : Друк, 2002. – 128 с. 79-а/6303

Книга становить скорочений переклад надрукованої у 1969 р. у США праці равина, вченого та письменника Юліуса С. Фішера.

Книга Ю. Фішера була одним із перших досліджень про холокост в Транснистрії. Дослідження, головним чином, зроблене на історичних матеріалах – наказах, доповідях, звітах румунських воєначальників, жандармів та на матеріалах судових засідань над урядом Іона Антонеску.

Самойлов Ф. А. «Крепость эта такова, что к ней ни с какой стороны не подступиться...» : Белгород-Днестровский и его окрестности в воспоминаниях современников / Ф. А. Самойлов. – Одесса : Астропринт, 2002. – 100 с. 79-а/6193

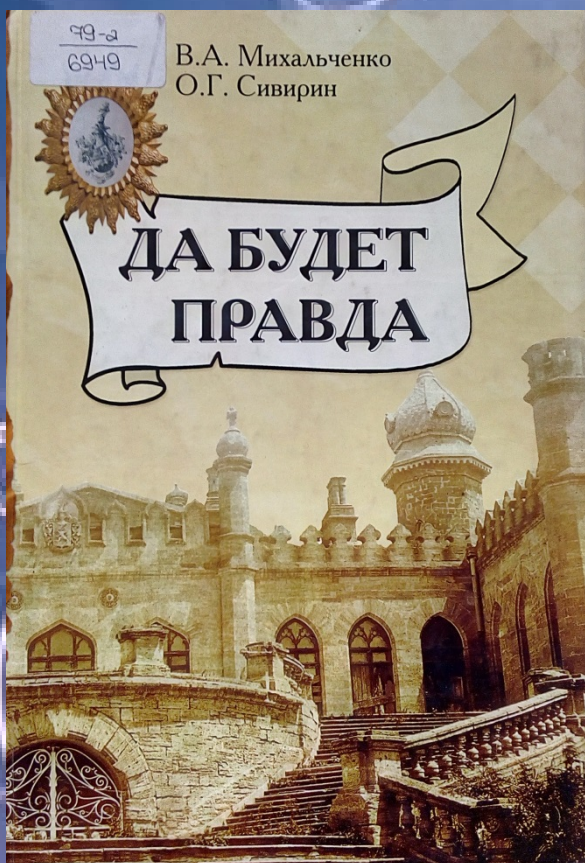
У збірнику зібрані свідчення сучасників про Білгород-Дністровську фортецю та її околиці. До видання увійшли свідчення таких постатей як, Жильбер де Ланнуа, Евлія Челебі, Юрій Володимирович Долгорукий, Іван Петрович Липранді, Микола Іванович Надеждин, Йосип Йосипович Чижевич, Олександр Стеанович Афанасьєв-Чужбинський, Іван Андрійович Линниченко та Олександр Александрович Кочубинський. Видання істотно доповнює вже відоме про місто, яке відзначило своє 2500-річчя. В кінці книги також представленні фотоілюстрації

історичного вигляду фортеці та її перших жителів.

Красножон А. В. Крепость Белгород (Аккерман) в исторических изображениях / А. В. Красножон. – Кишинев ; Одесса, 2016. – 475 с. 77/6418

В книзі опубліковано близько 400 малюнків, гравюр та фотографій фортеці Білгород-Дністровської, які відображають її трансформування за 250 років. Більша частина фотоілюстрацій була введена до наукового простору вперше. Матеріали є невичерпним джерелом з історії архітектурної періодизації фортеці.

Михальченко В. А. Да будет правда / В. А. Михальченко, О. Г. Смирнов. – Одесса : Эвен, 2005. – 328 с. 79-а/6949

Видання знайомить читачів із відомим в XIX ст. дворянським родом Курисів. Першим представником роду, що поселилися на території Півдня України був георгіївський кавалер, голова канцелярії О. В. Суворова – генерал-майор Іван Онуфрійович Курис. Не менший вклад в цивільну службу приніс його онук – відомий колекціонер та меценат, землевласник, активний суспільний діяч, предводитель дворянства Херсонської губернії, тайний радник Іван Іракліївч Курис.

У виданні зібрані історичні факти та документальні матеріали, які переплітаються з особистими дослідженнями авторів. В окремих розділах прослідковується історія населених пунктів Одеської області, де були розташовані помістя Курисів. Тут були проведені етнографічні дослідження про побут населення південно-українських сіл. Особливу увагу в монографії приділено проблемам охорони архітектурно-культурного спадку: старинного замку в с. Петрівка (колишне с. Курисово-Покровське) Комінтернівського району Одеської області та чудового палацу в с. Ісаєво Миколаївського району.

Георгій Лукомський і українська художня спадщина / гол. ред. Ю. Буряк. – Київ, 2005. – 632 с. 81/1215

Огляд мистецьких та архітектурних пам'ятників на території України.

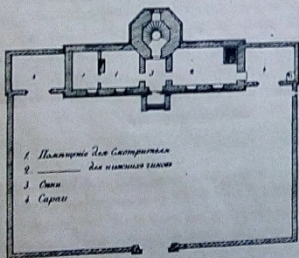
Острів Зміїний. Історія та археологія = Zmiinyi Island. History and archaeology / В. А. Сминтина [та ін.] ; відп. ред. : О. В. Сминтина ; ОНУ ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Астропринт, 2008. – 175 с. – (Науковий проект «Острів Зміїний»).

Острів Зміїний. Інформаційні джерела = Zmiinyi Island. Informational sources / В. А. Сминтина, М. О. Подрезова, І. С. Канзафарова, О. А. Бачинська, О. В. Полевщикова [та ін.] ; авт.-уклад. : В. В. Самодурова, О. В. Полевщикова, Г. П. Бахчиванжи, М. О. Подрезова ; відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса : Астропринт, 2008. – 389 с. – (Науковий проект «Острів Зміїний»).

Фидонский маякъ

Планъ

1. Полуприемъ для Свѣтотѣни
2. Для хранения топлива
3. Спальня
4. Службы

Фидонский маякъ 350 сажень

МАЯКЪ НА ОСТРОВѢ ФИДОНСКИИ.

Огонь вертѣщийся, яркаго цвѣта, свѣтъ дѣлится одну шесту и на столько же закрывается, возвышенъ отъ поверхности моря на 104 фута и освѣщаетъ горизонтъ кругомъ на 16 миль.

Маякъ каменный, бѣлый, построенъ въ 1843 году на самомъ возвышенномъ мѣстѣ небольшого утесистаго острова Фидонси, въ разстояніи 24 миль на ОІНО (NO 75° 15') отъ Суанскаго устья рѣки Дунай. Освѣщается 16-ю лампами, съ рефлекторами.

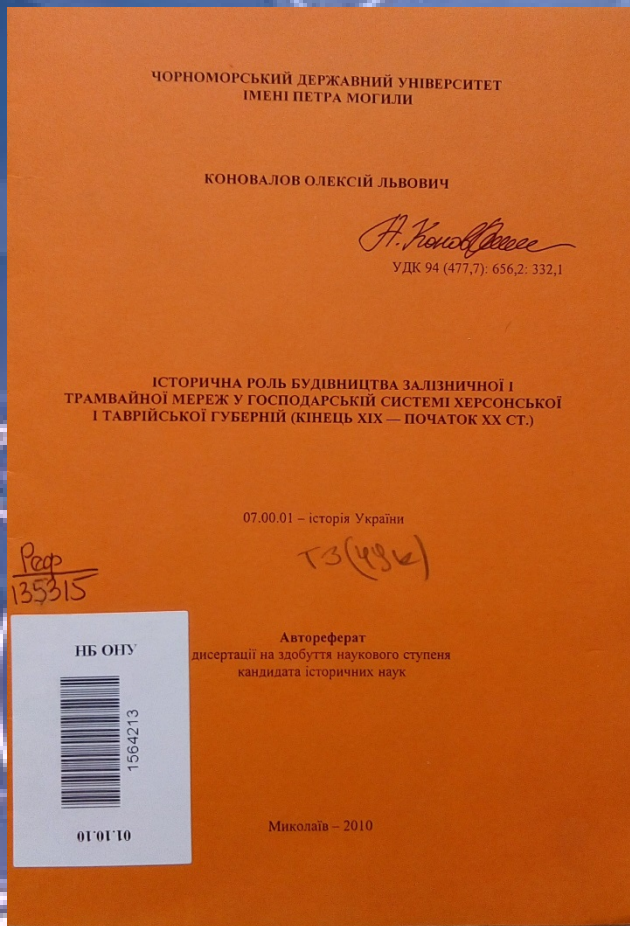
Высота зданія съ фонаремъ } отъ основанія . . . 75 футовъ.
 } отъ поверхности моря 104 — — —

Широта 45° 15' 31" N, долгота 0° 4' 48" W-л.

Ile Fidonisi

Les sondes sont en brasses.

Коновалов О. Л. Історична роль будівництва залізничної і трамвайної мереж у господарській системі Херсонської і Таврійської губернії (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) : автореф. ... канд. іст. наук / О. Л. Коновалов. – Миколаїв, 2010. – 21 с. Реф/135315

Дослідження науковця пов'язане з вивченням початку становлення будівництва залізниць Південної України, а саме Херсонської та Таврійської губерній, адже вони є невід'ємною частиною історії південноукраїнського регіону. Автор вивчає історію розвитку залізничних і трамвайних шляхів у Херсонській й Таврійській губерніях, аналізує місце та роль залізничного транспорту в соціально-економічному житті Півдня України кінця ХІХ ст. – початку ХХ ст.

При створенні віртуальної виставки були використані фотоілюстрації: Одеса : фотоальбом / сост.: И. С. Волощук ; пер. на англ.: И. А. Митрофанова ; фото: Г. А. Гарбузов. – Одесса : Астропринт, 2006. – 121 с. 92 5911

